

Teataja

Nr 18 (695)

28. sept. 1957

14. aastak

Kolm põgenikku Eestist jäävad Rootsi

Tuntud sportlane Eugen Adrik esines pressikonverentsil

Eugen Adrik (sünd. 1924), Avo Pruul (sünd. 1935) ja Hilda - Helene Vainola (sünd. 1929), põgenesid 18. aug. õhtul endise, 5,5-m. klassi kuulva võistlusjahiga Tallinnast Rootsi. 20. aug. varahommikul jõudsid nad Stockholmist saarestikku Huvudskäri saarele, kus Rootsi tollipaati võitis nad shleppi, viies Dalarö paadisadamasse. Nad on saanud Rootsis asilükkaitse. Eesti Rahvusnõukogu ja Eesti Rahvusfondi poolt korraldatud pressikonverentsil 13. sept. rootsi ja välispressi esindajatele andis seletusi Eugen Adrik, millest ilmusid referaadid kõikides rootsi suuremates ajalehtedes.

Eugen Adrik oli üks silmapaistev

E. Adrik

Nõukogude Liidu purjesportlane. 1950. a. sai ta olümpiajõllil Nõukogude Liidu tšempioniks. 1956 saavutas kaks ja 1957 ühe Nõukogude Liidu rekordi jääpurjespordis. Päev enne Tallinnast põgenemist tuli ta Eesti purjespordi esivõistlustel 'star'-klassis esimeseks. Samadel võistlustel tuli teine põgenik, Avo Pruul, 'finn'-klassis kolmandaks. Pr. Vainola oli üks tuntumaid okup. Eesti rahvatantsijaid.

Adrik oli vaheldumisi töölehes Tallinna spordi- ja teatritehases ja instruktoriks purjespordi alal või elukutseliseks sportlaseks. Samas tehases töötasid ka Pruul ja pr. Vainola.

KOIK NÕUKOGUDE SPORTLASED — ELUKUTSELISED

Eugen Adrik jutustab, et kõik nõukogude sportlased on elukutselised. Teistigi ei oleks see võimalikki sealsete madalate palgade juures.

Näit. Nõukogude Liidu koon- dusesmeeskonnale makstakse ühe aasta jooksul palka, vastavalt saavutustele, 800 rublast ülespoole, kusjuures neilt võetakse veel alikiri, et nad selle aja jooksul muud tööd ei tohi teha. Jalgpalluritest peetakse terved meeskonnad ülal. Viimased saavad veel teatud osa staadioni piletituludest.

Nõukogude Liidu rekordi pealt makstakse näit. 1.840 rubl. maailmarekordi eest veelgi rohkem. Viimane toob ühtlasi kaasa teenelise meistersportlase tiitli ja automaatselt kõrgema hariduse- ga kehakultuuritegelaseks lugemise. Kui säärane isik on võimlemisõpetajaks või treeneriks, siis makstakse talle palka nagu oleks ta lõpetanud kõrgema kehakultuuri õppeasutuse (spordiülikooli).

Võistluste ja treeninglaagrite ajal saavad kõik sportlased palka oma spordiühingult.

J. VARES-BARBARUS LASKIS END MAHA

Edasi jutustab Eugen Adrik, et ta põgenes sellepärast, et talles oli vastuvõtmatu nõukogude kord.

Välja arvatud üksikud fanaatilised kommunistid, olevat okup. Eestis kõik pööratud. Isegi eesti kommunistide seas olevat neid, kes ei olevat rahul venelaste ülevõimuga ja omavoliga. Muuseas laskis Nõukogude Eesti esimene 'president', Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Johannes Vares-Barbarus end juba 1946. a. novembriks maha kui täiesti desillusioneerunud kommunist. Käesoleva aasta jaanuaris

läks vabaturma praeguse 'peaministri', Ministrite Nõukogu esimehe Aleksei Mührisepa vend, aseminister August Mührisepp.

E. ÕUN TAGASELJA SURMA MÕISTETUD

1955. a. nov. Saaremaalst rootsi saanud Ed. Ouna ('Võib olla järgmisel ööl autor) põgenemise- lugu sai Eestis üldiselt tut- tavaks, ning räägiti, et E. Oun mõisteti kommunistliku kohtu poolt tagaselja surma.

Pärast lühikest vaheaega on nõukogude režiim Eestis vii- masel ajal jälle muutunud kar- mimaks, eriti peale Ungari sünd- mus, mis tõstis rahvas kõrgele vabanemislootuse.

Rahva seas valitseb arvamine, et neid isikuid, kes saavad Root- sist või mujalt välismaalt liiga palju pakke või on liiga tihedas kirj vahetuses välismaal oleva- te sugulastega, peetakse silmas.

Üksikutest välismaale organi- seeritavatest ekskursioonidest lu- batakse osa võtta ainult neid is- kuid, kel alikaasa või lapsed jää- vad Eestisse.

Muuseas ei saanud Eugen Ad- rik sõita võistlemise ja Helsingi olümpiaadide ega Sandhamni, kui- gi ta saavutas purjespordi alal seda õigustasid.

TAOTLETAKSE E. ALGKOOLI TOETUSE SUURENDAMIST

Septembris keskel esitas Eesti Komitee koos Stockholmist E. Alg- kooli hooldekoguga märgukirja Kuningale, milles palutakse õpe- taja palkade maksmiseks mää- ratud toetust suurendada. Käes- oleva kooliaasta toetis riigilt on 80,836.— krooni ja linnalt 11.800 krooni. Esitatud märgukirjas pa- lutakse riigi toetust tõsta 98.000 kroonile. Märgukirjale olid alla kirjutanud EK esimehe kt. E. Kandre, EK Koolitoimk. esim. V. Muld ja Stockholmist E. Algk. Hoo- lekogu esim. H. Ester.

TORONTO EESTI ÜHISPAK ÜLETAS ELLARVE

Meie Elu teatel on Toronto Eesti Ühispaik, mis asutati kol- me aasta eest, kuue kuga ületa- nud aasta eelarve. Nagu juhatu- se esimees oma jutujamises teatas on liikmete arv nüüd tõus- nud 812-le, kellele hoiarvad nüüd ületavad pool miljonit dol- larit.

DR. NIGEL KURDVE kes praegu töötab Kroonprintsess Viktoria nimelises sanatooriumi- nis Veijbystrandis, Rootsis, on saanud silmapaistva eksperdina rehabilitatsiooniküsimusis kind- lusseltsi Thule stipendiumi 7.500 krooni ulatuses, et USA-s uurida vastavaid küsimusi. Dr. Kurdve sõitis neli päeval New Yorki, kuhu ta jääb üheks kuuleks. Selle järele peatub ta ühe kuu Georgia osariigis, et tagasi jõu- da Rootsi det. alguses.

Prof. E. Hästad uuele ametikohale

Prof. E. Hästad.

Rootsi valitsuse otsusega ni- metati äsja Elis Hästad Upsala Riini maahirraks (landshövding).

E. Hästad on Stockholmii ülikoo- li riigiloosuse professor ja rootsi riigipäeva liige. Ta on korduvalt sonavõtnud Balti riikide õiguste kaitses ja esimes eriti aktiivselt Balti sõdurite väljaandmise vas- tu. E. Hästad on ühtlasi avalda- nud mitmeid kirjutusi Balti pro- bleemide üle mis, põhiseaduste arengust Balti riikides kogute- ses 'Ha de rätt att leva?'

Kommunistide tagasikäik Taanis

Ungari sündmuste tagajärjel tabas Taani kommunistlikku par- teid suurem liikmeskonna kaotus. Nüüd on ilmselt raskustes ka selle quisingipartei häälekandja 'Land og Folk'.

Nimelt teatab tolle lehe 17. sept. number, et 'sotsialismi, töölis- klassi ja meie vaenlased' on soori- tanud kommunistide vastase kampaania, mis on toonud lehele kaasa majanduslikke ja leviku raskusi.

Nüüd on 'Land og Folk' vähen- danud lehekülgede arvu ja muut- nud tüpograafilist ilmet. Toime- tuse ja tehnilise personali seas seisavad ees koondamised. Leht lubab aga siiski hankida 250.000 krooni ja katsuda tiraazhi suu- rendada. Nagu varem teatasime ('Teataja' nr. 1, 1957) jäi mõõdu- nud aasta lõpul seisma 11 rootsi kommunistide lehte ja üks 'rahu- ajakiri'.

Eestlaste kaastunde- avaldusi

Vabas maailmas viibivate eesti heliloojate nimel saadeti Ed. Tu- bina allkirjaga kaastundetele- gramm Jean Sibeliuse lesele Aino Sibelliusele.

Norra kuninga Haakon VII sur- ma puhul saatis min. A. Rei kaas- tundetelegrammi EV peakonsuli- le Norras, R. Bjerkkele.

Rahvusvaheline põgenikeprobleemide kongress Arnhemis

millest võtsid osa 100 delegaati- mitmest riiklikust asutusest ja pagulaste organisatsioonidest, lõpetas oma neli päeva kestnud nõupidamise 12. septembril. Arutlusel olid põgenike küsimu- sed ja kuigi esiplaanil olid Un- gari põgenikud, esinesid Arnhe- mis esmakordselt ka araablaste ja endise Hollandi Indoneesia poolt vallutatud Lõuna Molukka vabariigi esindajad. Kongressi vii- masel päeval külastatigi endise Molukka sõjaväelaste ja nende perekondade pagulaslaagrit Els- tis.

Kongressi ekspertidekomitee, millest osa võtsid saadik K. R. Pusta Madridist ja pr. Liis Be- lifante-Saidlo Rotterdamist, esit- as ettepanekud, et LRO Põge- nike Ülemkomissariaat, mille mandaat lõpeb 1958 aastal, peaks ajatama oma tegevust piiramata ajani ja tihedamas koostöös põ- genike esindustega; et muudetak- 1951 aasta Põgenikekonventsi- ooni nõnda et asüüliõigus oleks kindlustatud kõikidele kelle ole- masolu ohustab nende kodumaal poliitiline ja majanduslik-sotsia- alne kord; et põgenike reisispa- sid oleksid vabastatud viisa sun- dustest samal määral kui vastu- võtu maade kodanike passid; et põgenike suhtes rakendataks needsamad sotsiaalkindlustuse ja abistamise määrused mis on keht- ivad vastuvõtmumaade kodanike suhtes ja et asutataks rahvus- vaheline põgenike õigusabi ins- titutsioon.

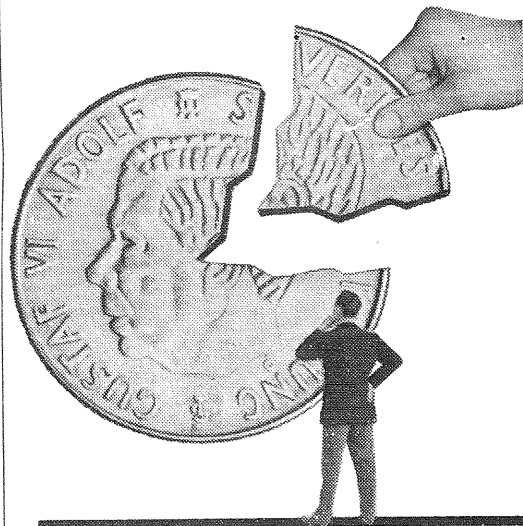
Oma sõnavõtnud kongressi täis- kogus tegi K. R. Pusta ettepa-

neku, et Rahvusvaheline Põge- nikeprobleemide Uurimise Ühing (AWR) koostaks ja levitaks pa- gulaslaste seas ja nende keeltes kä- siraamatut, mis sisaldaks kõik va- jalikud teated vastuvõtu-maade määrustest immigratsiooni alal ning pagulaste õigusliku staatu- use, asumise, töövõimaluste ja elu- tingimuste kohta nendes maades, nii Euroopas kui Ameerikas, Austraalias ja Aafrikas. Ettepa- neku t-gija arvas, et tõelike tea- dete avaldamine mõne riigi pa- gulaspoliitika kohta võiks ehk põhjustada ka selle riigi kitsen- davate määruste reviderimise. Ettepanek anti edasi AWR alali- sele büroole, mis asub Vaduz'is, Lichtensteinis.

Kongressil, mida juhatas Istan- buli kuberner Dr. Gökyay, oli Bal- ti maadest esindatud ainult Ees- ti.

ENNO PENNO JA KÜLLO KANDRE BERLIINI

Kesk ja Ida Euroopa Vaba Noorse nõukogu korraldusel toim- buv Berliinis 10.—12. oktoobrini õppepäevad teemil: Ida-Euroopa noorus ja nende maade vabasta- mine. Konverentsile on kutsunud poliitiliste noorteorganisatsioonide esindajaid nii eksiilide hulgst kui ka Lääne Euroopa maadest. Eesti poolt sõidab konverentsile Nõukogu Skandinaavia sektsiooni esindajana Küllö Kandre. Rahvus- vahelise Põllumeeste Uniooni noorte komisjoni esindajana sõi- dab konverentsile Enno Penno Stockholmist.

Dom vill tvinga av Dig 20 % av lönen till pension!

Om tvångslinjen (Linje 1) se- rar, så får alla löntagare betala 20 öre av varje krona till pen- sion — inklusive kostnaderna för folkpensionen. Om Du har våd eller inte, det frågar man inte efter.

Vi vill: Frivilliga, värde- beständiga pensioner, som tar hänsyn till våra behov och möj- ligheter. De kan ordnas enskilt eller vid vanliga löneförhand- lingar.

Rösta mot Linje 1) tvångspension och mot Linje 2) ökad skatt för tilläggspensionen

välj linje 3

frivillig — utan skattepengar

Teataja

28. 9. 1957

Pagulaste suhtumisest koduceestlastesse

Kõik eestlased armastavad oma maad ja riiklikku iseseisvust. 1944. a. saatustilkil sügisel, kui punane terror teistkordselt II maailmasõja ajal valgus üle Eesti idapiiri, siis pääses pagulusse juhuslik osa eestlasi, kuid ei olnud vahet Eestisse jäänute ja pagulusse pääsenute vahel nende suhtumises eestlase ja riikliku endamisjoonist.

Nüüd on läinud 13 aastat erinevatel teedel käinut. N. Liidu võimu alla jäänud eestlased on elanud kannatuses, slaavlased poolt nende vägivallaga pealesurutud riiklike korrallustest. Koduceestlaste viha võraste okupantide ja kommunistliku ideoloogia vastu on konkreetne. Ometi on nendel olemas vaid passiivne vastupanu võimalus.

Pagulusse pääsenud eestlased näevad oma kodumaal olevates kaastelstes eestlase ja Eesti eest rasket võitlust kandjaid neile isiklikult väga rasketes olukordades ja tahavad nendele anda kõike mõeldavat abi. Abi jaguneb majanduslikuks (pakid), moraalseks (kirjad) ja informatiivseks (raadiosaated). See kontakt hoidmine on aga palju suuremavala valmisvõime, kuna seda tuleb teostada niivõisi, et sellest kodumaa elajale ei tuleks kahju. Et antav abi oleks otstarbekohane ja tõhus, tuleb kasutada ära kõiki teid õige pildi saamiseks kodumaa valitsevast olukorrast. Siin on senistele vahenditele lisaks paaril viimasel aastal tulnud Kodu-Eestist mitmeid kiiki ekskursioone. Isiklik kokkupuude koduceestlastega on lisaks saadud informatsioonile õhutanud pagulasi nende loomahakakavast tahtes uuesti jätkata võitlust ja kanda ohvreid Eesti vabastamise eest. Isikliku kontakti hoidmise, kirjade ja pakide saatmise kõrval on oluliselt tähtsad ka pagulaste kollektiivsed üritused. Ei oleks meil kesksed organisatsioonid, mis võiksid teha kõige parema ja oma ajakirjandust, siis oleksime hoopis häbenemisväärseis olukorras oma orjuses olevate kaaseestlaste ees. Kas olemas aga kaasa aidanud ja majanduslikult tuge annud nendele meie pagulaskonna kollektiivsetele tööorganitele? Kui kanname majanduslikku toetust kodumaa ja kaaseestlaste eest, siis vabaneme hoopis kergesti demagoogilisest ainult-arvustamisest ja kergekäelisest juurde- ja ainult-organisatsioonide vahetuustikust. Kodumaa oleva eestlase olukord on selleks ilalt raske ja tööülesanded tõised, et saaksime oma sidumetunnust pikka aega rahustada asaanetega. Siinkohal tuleks ka rõhutada majanduslikku toetamise vajadust kaasmajanduse abistamiseks loodud organisatsioonidele. Mitte veerinud - vaimses ja majanduslikus mõttes - vaid suur ohver olgu meie panus kannatava kodumaa eest!

Eestlased ise, eriti ka kodumaa elajad, ei ole oma õnnetusse süüdi ja sellepärast on meie kohus koduceestlastesse suhtuda suure tolerantsi ja armastusega. Poliitiliste kurjategijate ja võraste okupantidega endid liialt ligiladid sidunute üle ei saa kohut mõista pagulaseestlased, vaid selleks on pärast ma vabanemist iseseisva Eesti kohtud. Praeguses olukorras leivad kodumaa elavad kaaslased ise selliste vastu sobivad endakaitse vahendid.

Selles osas on kergesulgeliselt ja silmanähtava vastutustunde puudumise paguluses ilmuvat eestikeelset trükisõna kasutatud. Riidade tegemine kodumaa eestlaste kohta kohtumistumiseks ja nende halustustumiseks on küll niivõrd vastutustundetu, et need kirjutajad lähevad meie pagulaseajakirjanduse arhiivi kõige kahajatatavamate näidetena. Vägivallaga itta ja poliitiliste pagulastena

läände laialipillutud eestlased koos kodumaa olevatega moodustavad ühise eesti rahva ja meie kohus on võimalikult koordineeritult teostada Eesti eest peetavat võitlust, kahjustamata teistes oludes ja eriti Eesti orjastajatele käelatuks olevald kaastel. Nii hoiame ka tee lahti üksteise vahel mõistvaks ja sõbralikuks kooseluseks tulevases vabas Eestis.

A. MARK

Hirmu ja kahtluse ajastu jätkub...

On poliitilisi sündmusi, mis isendast pole suureid, kuid teevad ajalugu, ning teisi millelede kogumaal pühendab pinevat tähelepanu, kuid mis ei muuda olukorda nimetamisväärselt. Viimaste liiki peaks arvama ajastumise. Nii kajastub see ajakirjanduses. Ajalehtede järgi hingatakse Läänes kergemalt, lootuses et on saavutatud teatud stabiilsus Euroopas. Kremli meelepaha avaldusdki ei olla seda laadi, et Euroopa osas sealtpoolt üllatusi oleks oodata.

Kas saab kõnelda stabiilsusest Euroopas, kui maailma poliitikas üldiselt valitseb latilatus, vastastikune umbusk ja hirm? Meil pole tarvis vastust esialgu minna kaugemalt otsima kui Saksamaal endas (siin on mõeldud Saksamaa kui terviku). Hulgalisest põgenemis Ida-Saksamaalt läände ning närvilikkus Saksamaa ida osas näitavad, et Bonni valitsuse valimisvõit on Ida-Saksamaal viinud meeleolud ärkvele, mis muret teevad mitte ainult Ida-Saksa kommunistidele, vaid samuti nende peremeestele Kremis. Millised aktsioonid või vastuaktsioonid sellest välja hargneb, on praegusel momendil raske, et mitte öelda võimatu ette näha. Need võivad eventuaalselt saada sellisegi loomu, et Lääne-Saksa ei saa olla neile reageerimata.

N. Liit eelneostus Atlantipakiti lädi norgendamine üriuses veokordist. Seokord pani ta lootuse Saksale valumise. Kas õigustatult või mitte, on muidugi isegi. Peagi aga nähti Moskvas, et Adenaurit ei kukutata. Ootamata valimiste tulemusi astuti agaalrt askeldama Baikanil. Hrushtshovi Baikanil plaan, millega välja tuli Rumencia, on üldiselt tuntud. Bulgaaria sunniti silmi tegea Titoie, et viimane kui väljaspool poliitilisi blokke seisev, võlaks ära ka Türgi ja Kreeka. Senini ei näi sellel aktsioonil tulemust olevat.

Satelliitmaade omavahelise koos- töötamise kuulub Kremli paevalkorda. Loodetaks sellega kõvendada vastastikust kontrolli, mis endastki mõista suunatakse Moskvas, kuid oleks ehk vast vähem vastumeelne kui Kremli vahenditu kontroll. Kas selline koos- töötus just n e i d tulemusi annaks, mida N. Liit soovib, on rohkem kui küsitav.

Ligi pool aastat Londonis kestnud desarmeerimise läbirääkimised on kinniste este tagant nüüd jälle siirdunud 'avalikudiplomaatia' foorumile. Näikaua kui neid läbirääkimisi peeti suldetud este taga, leidis neidki kes hellitasid lootust, et vast siiski ehk lepitatakse milleski kokku. Rohkem kui kord kuulsime ametlikust, tõi küll eumäärastust, teadaannet, et on juba päästetud N. Liiduga vastastikusse arusaamises lähemale kui kunagi varem. Nüüd kui ukseid jälle pärani avatud, pole neist optimistlikest lootustest jäänud kivi kivi peale. Nendel optimistlikel arutlustel on umbes samaugune tegelikulolele väärtus, kui astroloogide kalkulasioonidel, millede järgi Jargi ja Tellus olla olnud hiljuti teineteisele lähemal kui kunagi varem, kuid kokkupõrke oht polnud siiski väga suur, ironiseerib William Walters ühes oma artiklis.

Niihoke kui diplomaatia ukseid avati, sajatas Zorin Läänt kui vastastikune kunagi ja Eisenhower ei jäänud vastust võlga. Kül- palu kuuleme veelgi krõbedamaid sõnu LRO üldkogu foorumil, mis

Külaline Lõuna-Aafrikast

PROF. A. A. LINARI-LINHOLMI INTERVJUU 'TEATAJALE'

Asja külastas Stockholm prof. A. A. Linari-Linholm Lõuna-Aafrikast. Prof. Linari viibis siin seoses ühe teadusliku kongventsiga ja leidis võimalust vastata meie lehe esindaja mõningatele küsimustele.

— Oleks huvitav kuulda saada eestlaste tegevusest Eesti asuko- hamaal Lõuna-Aafrikas?

— Eestlaste arv on maa suu- rust arvesse võttes suhteliselt väike ja nad pakkide vahemaade taga. Sellepäralt vaatamata on omavaheline side tihe ja püsiv. Näiteks on kavastatud eestlaste kokkutulek jöulu vaaheajal Lõu- na-Kapimaa ühes maailmisel su- vitusrannal, kuhu mitmed Johan- nesburgi eestlased kohale sõita kavasevad, kuigi vahemaa ületab 1200 milimeetrit. Eestlaste elam- mistase ei jätta midagi soovida. Kõik on ennast majanduslikult rahuldavale järjele ülestõotanud ja kohaliku rahva silmis lugupi- damise saavutanud. Küsitakse mõni kord, et miks eestlasi siia rohkem pole sisse rännanud. Ta- haksin veel juurde lisada, et oma- vaheline läbisaamine eestlaste va- hel on hea ja solidaarsuse tunne sama tugev kui rahvuslik meel- sus. Läärikime kohalike skan- dinaavi — Rootsi, Soome, Taani ja Norra rahvaste liikmetega on kujunenud väga sõbralikkus. Eestlasi tunnustatakse samases perre kuuluvaks. Kõik meie seal tunneme teistel maadel asuvate eestlaste tegevuse suhtes elavat huvi ja olemine võimalusi mõda kaasa meie rahvuslike huvide teenimisel.

Sinjuures tahaksin veel juur- de lisada, et oli eriti huvitav Rootsis kohata vanu sõpru ja uuendata teadmisi, et siin Eesti asja eest järjekindlusega väljas ollakse. Kuna praegune sõit on puhtalt kujul läbiajaline ametisõit, väga lüheda programmiga, siis tuli seokord leppida sellega, et sõit koos perekonnaga lõkkub edaspidisele ajale.

— Milliste küsimustega tegeleb Stockholmis toimuv konverents milles Teie osa võtate?

— International Mineral Press- ing Congressile (Rahvusvah. mi- ner. rikastamise kongress) on kogunenud eriteadlasi 31. maast. Tehakse ettekanneid mineraalri- kastamise tehnika arengust eri- maades, eriti meeldis minule vennasrahva asjatundjate uurim- saavutustega tutvumine nende põhjalikes ettekanetes. Prof. Linto iakkila tehnika üllikoolist oma kaastelaste esitas oma uu- rimise tulemusi maakide jahvatam- ise alal, mis töötab olla revo- lutsioonilise tähendusega üleilm- ses ulatuses. Kokkuvõttes võib eksimata rõhutada, et vastasti- kusest mõttevahetusest rikasta- si kõik kongressist osavõtjad. Peale kongressist seisavad es- ringsõidud Rootsis, Norras ja Soomes.

Kongressi tehniline korralda- mine Rootsi asjaomaste organi-

ahvardab seokord kujuneda päris laada debatiks.

Ega ei piirudugi sõnasõjaga, vaid need saadavad ahvardused juba leitud ja veel leitudamata relvadege — ikka rahu ja rahvas- te healu nimel...

Kui Hrushtshov kinnitas, et rahvusvaheline pinevus on kesva- nud, siis seokord ilgal juhul kõne- les ta õigust. Ja jätis aga ilu- sasti nimetamata, mis on selle tõeline põhjus. Seda polnud vaja, sest Kremli käitumine ja välj- poliitiline hoiak kõnelevad vä- letagi selget keelt. See on ühtla- si hoiatu kerguslikke, kes ar- vavad, et Euroopas on olukord statiilne.

22. sept. 1957, Stockholm.
A. VARMA

ÜLIÖPILASKONNA ÖHTU LUNDIS

EÜL korraldab tutvumisõhtu vanadele ja uutele kaasvõitleja- tele kolmap. 2. okt. kell 19.45 Smålandsgårdeni gilestugas, Östra Valgatan 57 (keldrikorid).

satsioonide poolt oli eeskujuli- kult läbi viidud. See oli suureks eduks kongressi heale kordami- nekue.

— Teie olete Rootsis eemal viibinud ca 11 aastat. Kas on märgata silmatorkavaid muuda- tusi?

— Küllap oli. Näiteks seadsin ma Stockholmis jõudes oma esimes- sammud OGO kohvikusse kus 11 aastat tagasi alati viis koha- ta eestlasi. Seokord otsisin neid sealt tulemusteta.

Kui ma siis katusin selgust saada millal lähemal ajal võiks toimuda eestaste omavaheline kokkutulek, (eestlaste teater, kontsert või midagi taolist) siis arvasi, et kindlasti Vabariigi aastapäeval.

Inimesed just nagu oleksid rohkem reserveerituse muutunud kui 11 aastat tagasi. Vast ehk tuleb seda panna päikesevaese ilmastiku arvele. Stockholm paistab üldiselt olevat muutunud proosalis- semaks.

Ja ta nimi on kommunism. Ning ta on kaval ja kasutab oma võidu saavutamiseks inimeste pääliskaudsust, teadmatust, ennekõike ka vaimset ja füüsilist mu- gavust.

Need olid peamised seisukohad milles inimesed Ühinenud Põl- lemeeste erakonna poolt korral- datud avalikult ettekanne koosle- kui, kus õpetaja K. Veem andis huvitava ja arvukalt kuulajaskon- da kõitva ülevaate oma USA rei- sist.

— Mu võitlus kommunismi vastu oli selles sektoris, kus tavali- sel poliitikut lähevad edasi. Ma käsitlesin kommunismi kui ideolo- giat, mille aluseks on ateism, jumalatus. Ja ei ole tarv arvat, et see alus on nõrk. Saatan ei ole

TEISED LEHED

KAASASOLEK ORG-IDES OULINE.

STE (21. sept. 1957) juhtkirja- nik Kla (J. Kokla) puudutab pa- guilaste Rootsi saatumist 13. a. eest ja kirjutab edasi m. s.:

"Kodumaa kannatused on kju- nenud pikaks. Meie osa töös iseseisva Eesti heaks ei ole ju otu- sustav; meie saame vaid äratada, õhutada, prozektoreid Baltiku- mile koondata. See on meie kui poliitiliste põgenike kohus. Poli- tiitiline konjunktuur käib laineli- sel üles-alla — kord soodsama- na, kord vähemsoodsamana. Meie tegevus peab aga olemis ilma mõ- nana ja ühtlane, et kõiki võima- lusi ära kasutada. Kui siis on otu- stus ettekaändeid eemalhoidumi- seks, siis on see deserteerimine ideeliselt ja mõnede soodustami- ne. Arusaadavalt ei tarvitse kõik põgenikud olla praktilises võit- lustegevuses, kuid nende kaasas- olek organisatsioonides, toetus ja huvi Eesti asja vastu on äärmis- selt oluline. See annab tegevu- sele hoogu ja jõudu."

NORRA AJALEHT EESTLASIST
Norra ajaleht 'Arbeiderbladet' (19.9.57) avaldab Lars Storleeri pikema artikli 'Eestlased Rootsis'.

Artikli autor annab alul lühike- se kokkuvõtte Eesti hilisest saa- tusest, vaatleb põgenike elu, puu- dutab tunnustavalt suure kesk- organisatsioonide tööd, koole aja- kirjandust ning kultuurilist tege- vust, mainides E. Tulina, K. La- retei, A. Pisukese, G. Suitsu, K. Lepiku, B. Kangro, K. Ristikivi, Herm. Talviku, O. Mikiveri ja E. Jõesaare nimesid.

Teataja

Vastutav väljaandja (ansvarig utgi- vare): Ervin J. Nõmmera.

1.umeetaja: Tõnis Kint, Harri Kiisk.

Toimetuse sekret. Rein Moora

Toimetuse kolleegium: August Ar- ras, Arvo Horm, Richard Indreko, Renate Kaasik, Raimond Kolk, Aleksander Kompus, Kalju Lepik, Aksel Mark, Heinrich Mark, Jaan Mets, Enno Penno, Ervin Pütsep, Zoja Raskasov, Juhan Raud, Karl Ristikivi, Ilmar Talve.

Toimetus ja talitus: Stora Nygatan 7, 3 tr. Stockholm, Postiaadress: Postbox 16323, Stockholm 16. Tel. 20 70 61. Postigra: 53 751.

TEATAJA ilmub 2 korda kuus. (Uksiknumber Kr. 150. Tellimis- hinnad Rootsis: Taanis, Norras ja Soomes 3 kuud Kr. 8.—, 6 kuud Kr. 15.—, 12 kuud Kr. 28.—. Mujal: 3 kuud Kr. 9.—, 6 kuud Kr. 16.—, 12 kuud Kr. 32.—. Keskustehtööndad: ärikulutused 60 ööri nm, teised 40 ööri nm. Tekstis 50 %, eskükel 100 % kallim. Aadressi muutmise 30 ööri.

Tryckeriaktiebolaget Mercur Stockholm 1957

SAATAN ON TUGEV

nõrk ja sellepärast kristlus peab minema võitlusele. Ettekanne jär- gi toimunud elavatel läbirääki- mistel võitluse sõna õp. V. Muld, J. Raud, agr. V. Saluste jt.

Erakonna välissekretäri E. Uus- talu välispoliitiline ülevaade kä- sitleses aktuaalset. Kremli taktika ja Lääne-Ida laetud olukorda. Ei ole kindlaid väjavateid maailma keerdolmende lähenemiseks. Praeguses olukorras on aga küllada- selt huvitavat — ja meie mitte just kahjulikke — võimalusi.

Koosoleku juhataja agr. A. Mark avaldas rõõmu, et Eesti eest peat- vat võitlust ei tarvitse pidada ainult poliitilist üksi, vaid seda hoogsalt ja hää eduga on kanda- mas ka teised ringkonnad. Skauti- keid noorte mõõdund suvine jam- boree ja kiriklikus sektoris õpet. K. Veeini esinamisreis USA-s on kõrgelt hinnatav ja tänuaga märgitav saavutused meie võit- lusrinde laiusel.

EMAKEELE SÕNAVARA IGA EESTLASE RIIGILE!

Kirjastus Vaba Eesti väljaandel hakkab 1957. a. ilmuma

eesti keele kõige suurem sõnaraamat.

PROF. ANDRUS SAARESTE

"Eesti Mõisteline sõnaraamat"

"Eesti mõisteline sõnaraamat" 1. vihik ilmub 1957. a. sügisel ja see- järel ilmub vähemalt iga veeranda- aasta üks vihik. Teos sisaldab ca 3.000 lk., 24 vihikut 128 lk., mis jagunevad 4 köitesse. Koos viima- se vihuga avaldatakse etetellijate, organisatsioonide ja üksikisikute nimekirja.

Etetellimishind üksikute vihi- kude viisi nende ilmunisel tasu- des on Rootsis kr. 12.50, USA-s ja Kanadas 3 doll., Inglismaal -/16/-, Austraalias 1/2/-, Sak- samaal DM 9.50. Teose hind on vastavalt kr. 300, 72 doll., 19/-, 26/-, DM 225.- Teistes maades on hind vastavalt raha- kursile. Organisatsioonide tellimise puhul on kogu teose või ühe köite hinna (1/4 koguhinnast) etetasu- mine soovitat. Pärast ilmutist on hind ca 30 prots. kallim.

Tellimised saata aadressil: Kirjastus Vaba Eesti, Box 16211, Stockholm 16.

USA-s: Mr. Hellar Grabbi, 20-57 St., Long Island City 5, N. Y.

Kanadas: Mr. E. Kalmet, 75-11-th Str., New Toronto, Ont.

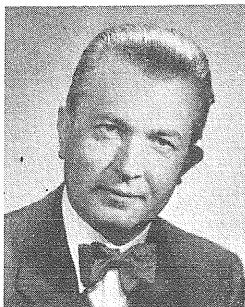
Tellimisi võtavad vastu ka eesti ajalehtede talitused.

Kultuur ja kriitika

ARMIN TUULSE 50. AASTANE

Mõned päevad peale seda, kui ma 1933. a. jaanuaris saabusin Tartusse sealse ülikooli kunstiajaloo professori ülevõtmiseks, teatasid endid esimesed üliõpilased eksamil. Need olid must-tähted noormees, nimega Armin Neumann, ja blond noor naine, nimega Liidia Haas, kes tõid vastu tänavat avasasse suurde seminariruumi vanas patriisimajas Laas tänavas, kuhu oli mahutatud kunstiajaloo kabinet. Ma mäletan situatsiooni nii hästi, et see oli minu esimene eksam just alustatud akadeemilisel teekonnal, vaid ka sellepärast, et see oli üldse minu esimene kontakt Eesti üliõpilastega. Talvine päristõuna oli külm ja sooja saamiseks istusime ruumis asuva monumentaalse ahju juurde, kuna hämarus hakkas langema. Kitiiti tänava majade üle. See oli just ajal, kui Hitler haaras võimu Saksamaal, aga vaevalt võisime me aimata, et poliitiliste sündmuste käik, mis siis algas, saaks taolised konseptsid meile kõigile isiklikult. Just siis leidsin ma vaid, et minu ees olid paar erkast ja intelligentset noorukit, kes ilmselt polnud mitte täiesti üksikõikes teineteise suhtes, aga kes ka — ja see oli ju antud korral kõige olulisem — omasid häid teadmisi selles aines, milles need hakati proovima. Armin ja Liidia ei andnud mulle mitte üksnes tugeva mulje õpimust ja uurimist, vaid andsid mulle ühtlasi selles esimese kontakti eesti noorusega, kes nii soojade tunnetega ja sellise iseenesestmõistetavusega oli kõidetud oma maa juurde. Nad põlesid tahtest õpingute ja uurimuste kaudu sooritada rahuliku vallutusreite oma kodumaa. Meie ühised kased Eesti kunstiajaloo ja kunstiteaduse kujudel kõitvateks eeskusteks ja meie ekskursioonid said õpi-reisid kunstiajalooliselt vaadeldes veel üsna neitsilikult pinnal. Armin Tuulse oli eriti entusiastlik. Esimeseks seminarisõltsandeks sai ta eesti linnused. Tuulsele, kes juba oli saanud ajaloolise koolituse Peeter Tarveli, Hans Kruusi, Hendrik Sepa ja Juhan Vasara juures, oli see tänuks ülesanne, eriti kuna peagi ilmes, et tal olid head praktilised eelused oma ülesande lahendamiseks. Viiluli, mille abil ta seni oli saanud oma leiva, pani ta kõrvale, muretses endale ühe mootorratta ja külastas üht linnust teise järele, sooritas mõttemisi ja fotografeeris. Seminaristõöst sai ajajooksul auhinnatöö ja magistratöö, ning lõpuks doktoriväitekirj 'Die Burgen in Estland und Lettland'.

See suur töö oli just trükkimisel, kui ma 1941. a. Eestist lahkusin, ja väitekirja kaitsmine toimus järgneval aastal. Tuulse doktoritöö on põhjapanev teos mooda linnuste uurimise alal ja see asetab autori üheksorraga eestritta tolle ala urijate seas. See rikalik ja tähelepanuväärne mälestusmärkide kogumik neil maaladel mida kunagi valitsiti Orduuriigi poolt, on saanud põhjaliku uurimise ja eeskujuliku analüüsi osaliseks. Samal ajal võis Tuulse saavutatud tulemustest põhjal esitada osaliselt uue aspekti linnuste arhitektuuri arengule keskaja hilisemas osas. Enne väitekirja esitamist oli Tuulse euriurimiste läbi, m.s. Tallinna ja Riia linnustest, selgitanud nende hooneite ehitusajaloo. Ta näitas siin oma võimet viljakalt viisil siiduda arheoloogilises uurimismetodid arhiiviuurimistega. Oma arheoloogilised esmiktööd oli Tuulse teinud seoses väljakaevamistega Piritla kloostri suvel 1934, 1935 ja 1936. Õpingute kaudu Rootsis oli ta seeläbi hanki-

Prof. A. Tuulse

nud endale veelgi teadmisi ja kogemusi Sigurd Curmani, Erik Lundbergi ja Bertil Berthelsoni juhtimisel.

Keskajase kindlusarhitektuuri juurest polnud samn mitte pikk kirikuehituskunstini. Mõnedes väljapaistvates uurimustes, m. s. 'Die Kirche zu Karja und die Wehrkirchen Saaremaa's', esitab

STEN KARLING

Tuulse huvitavat lisa Eesti keskajase arhitektuuri tundmisele.

Kahe nõukogude okupatsiooniavahelise lühikese aja jooksul oli Tuulse kunstiajaloo professor Tartu ülikoolis ja juhtis sellejuures paljusid tähdusrikkaid üritusi. Minu muljete järele oli see aeg täis intensiivset tegevust, kus siiski küsimustes polnud esmaajoneid mitte uued uurimistulemused, vaid püie päästa ja säilitada vigastatud ja ähvardatud mälestusmärke. Suvel 1944 tuli töö katkestada ja mõned nädalad hiljem on Tuulse koos perekonnaga põgenikuna Rootsis.

Peaegu kohe alustas ta jälle oma uurimistööd. Ta andis selgitava aruande sõja hävitamistõöst Eesti ajalooliste ehituste kallal ja kirjutas põhjamaa linnuste materjali kohta uurimise nende rekonstruktsiooni taustal, milleni ta oli jõudnud oma väitekirjas. Tuulse köideti peagi ulatusliku koguteose Sveriges Kyrkor juurde, mida Sigurd Curmani ja Johnny Roosvali toimetamisel antakse välja Vitterhetsakademin poolt. Ta andis siin väga paljutähtsava panuse. Tema suur kogemusrikkus, praktiline suutlikkus ja lai teaduslik silmaring tulid suurejooneliselt väljaantud teosele rohkete kasuks. Rida Upplandi rohkete käsitlevaid köiteid tunnistavad Tuulse üsnuusust ja hoolikust, kui ka tema iseseisvast uurimistõöst. Tuulse seati oma töö jooksul vastamisi rootsi vanima kirikuehituskunsti keeruka probleemiga ja ta suutis varsti anda paljusid väärtuslikke lisaande selle tundma saamiseks. Tema tähtsaima panuse sel pinnal moodustab raamat Hossmo kiriku üle, mis ilmus 1955. Tuulse pole mitte üksnes välja selgitanud selle tähelepanuväärse kiriku keerulise ehitamisajaloo, Ta on ka suutnud teha tähelepanekuid ja tõmmata järeldusi, mis heidavad uut valgust vanima kirikuarhitektuuri arengu üle Kesk-Rootsi. Ta on lahendanud probleemi, millega uurimine on maadelnud aastakümneid.

Tuulse hooliks usaldati paljude aastate vältel mõlema 16. sajandi lossi — Mörby Upplandis ja Kronoberg Smäländis — uurimise ja restaureerimine. Oma juurdlemiste ja samal ajal sooritatud uurimuste resultaadid on ta esitanud kahes eeskujulikus köites. Raamatus 'Borgar i västerlandet' (1952) on Tuulse andnud moodsa ülevaate euroopa linnuste ehituskunsti ajaloo. Ta on äsja saanud austava ülesande toimetada saksa väljaanne sellest tööst, mis sellejuures saab lisama autorile rahvusvahelist renomeedi.

Aastaid juhtis Tuulse koostööd tookordse dotsendi, praeguse professori Nils Gösta Sandbladi vanema sõrestiku arhitektuuri uurimisi Ystadis. Töö tagajärjeks polnud mitte üksnes pieteedikalt restaureeritud ehitusi, vaid ka mõningad põhjalikult dokumenteeritud teosed, teed näitavaid omase laadi.

Tuulse usinad uurimused pole ometi mitte ainult piirunud arhitektuuriga. Ta on ühtlasi tegele- lenud skulptuuri probleemiga, m. s. ühenduses Baltikumi keskajase dekoratiivse kivist skulptuuri uurimisega. Ja lõpuks ta on tulnud ka vaasa-ajest maalingu- te juurde. Ühes sel kevadel avaldatud uurimuses on ta andnud teravmeelse tõlgituse neile tähelepanuväärivale maalinguile, mida Gustav Vasa lasiks 1550-ndal aastal üles seada Grips- holmi lossi ja naida me tunneme 1700-ndast aastast pärinevate koopte kaudu. Nende pilide si- su, kus Gustav Vasa on peatege- lane, on kaua vastupidanud uuri- miste tõlgitsemiskäsetele. La- hendus mida Tuulse esitab peaks sisaldama lõpliku vastuse vähe- malt tähtsimatele küsimustele seoses nende maalinguatega.

Ülevaade, mida me siin oleme kat- sunud anda Tuulse teadusli- kust tööst pakub pilid üle tava- lise tõusvast tõlvõimel. Ta pole mitte üksnes sooritanud teed- rajava töö Eesti kunstuurimise alal, ka rootsi kunstiteadusele on ta saanud hindamatute jõuks kui kõige esimene asjatundja tähtsa- tal aladel. Tema saavutused on ka leidnud tunnustust. Nii anti talle 1955. a. Vitterhetsakade- min poolt Björnstierni auhind. Stokholmi ülikoolis, kus ta on te- gev dotsendina 1952. a. alates, on ta andnud väärtusliku panuse kui akadeemilise õppejõud.

Kui Armin Tuulse nüüd ületab poolasjandi piiri seisab ta keset tähtsast tööülesandest. Meie, kes oleme teda jälginud läbi aastate soovime talle jätkuvat edu kunstiteaduse põllu ja loodame, et see mõningal määral korvab mida ta on kaotanud. Võibolla suudab ka see sõprus ja andumus, millega ta on ümbritsetud kõigi nende poolt, kes on õppinud tundma tema kindlat, sirgjoonelist ja so- jasüdamlikku isiksust, selleks kaasa aidata. See rõõmustaks tema endist õpetajat ja alati us- tavat sõpra

STEN KARLING'UT

C. AUMERE SHEVITSKI ORKESTRI SOLISTIKS

Viuldaja Celia Aumere, kes käiesoleval aastal viibis järjekor- selt V. Schneiderhanni kursustel, sai oma õpetaja vahendusel pak- kumise ühe Luzerini orkestri juu- re solistik. Orkester sooritab au- turnee Euroopas ja hiljem ka Ameerikas. C. Aumere esitaks sealjuures viiulikontserte.

C. Aumere viibib juba praegu Luzerinis.

ÕIENUS

'Teataja's' nr. 17 on antud kir- janik Mait Metsanurga surma- päevana 2. aug. Peab olema 21. che'.

'Teataja's' nr. 15 on prof. P. Arumaa 'Balti rahvaste kirjandus- lugu' juurest ära jäänud teose itaaliakeelne pealkiri:

'Storia delle letterature Balti- che'.

KALJU LEPIK

Kaks luuletust

Ummikpaolane

Eks ma ummikpaolane astu valgusele vastu, pimeduse vastu.

Ei mu süda kaasa käia kaoses. Oma enese tee pao sees.

Lydia Aadret mälestades

2. sept. 1957. a. suri New Yor- gis silmapaistvamaid iseseisvuse ajal avalikkuse ette astunud ees- ti lauljattare, lüürilis-dramaati- lise sopran Lydia Aadre. Tema varajane ja ootamatu lahkumine polnud rängaks kaotuseks mitte üksnes eesti, l a u l u -kultuuri- s, vaid ka tervele meie m u u - s i k a -kultuurile. Oli ju Lydia Aadre üks neid vähesed laul- jaid, kelle esinemiste juures oli alati helilooming esikohal, tema enda isiku vahendaja osas püsi- des.

Tema vahendaja-roll ei piirdu- nud aga kunagi üksnes korrek- te n.ö. tutvustamisega, vaid hooli- kela noodipildi edasiantsemise seltsis siiras tundelisis, kirglik- kus ja intensiivsus, mis pakutava alati elavaks ja haaravaks kun- stiks tõstsid.

On öieti raske otsustada kas Lydia Aadre oli mõjuvaim ooperi- või kontsertlaval. Vähemalt al- lakirjutanu muljed Lydia Aadre esinemistest nii ühel kui teisel pool on võrdselt tugevad — ja unumematud.

Kontsertlauljana tuleks märki- da Lydia Aadre teened kõigepealt eesti heliloomingu tõlgitsemisel. Nii esitas ta korduvalt Rudolf Tohise balladi 'Sest Ilmanet- sist ilusast' (sümfooniaorkest- riga) ja tegi seda rohke sharmi ja humoriga. Koostöös Olav Rootsiaga andis ta mitmeid pro- grammi Mart Saare lauludest. Võibolla suutis rahvalaululikul lihtsais M. Saare teoses ('Hail- nade', 'Kus on kurva kodu', 'Lap- se mõtted') Helmi Betlem teda in- tiimseus ja sügavuse kraadid üle- tada. Lydia Aadre aga oli suve- riadne sellistes kõrgdramaatilis- tes lauludes nagu 'Pilver sõud- vad' ja 'Tuule hõlmas, luule hõl- mas'. M. Saare laule peeti — ja mis seal salata: kiputakse veel- gi pidama! — lauljale tänamu- taks (peamiselt klaveri järelema- gud tõttu, mis rõivivat solistit viimase sõna). Lydia Aadre aga oli valmis seda 'ohvrit' kandma, mis võib olla tõesti mõnevõrra pidurdas tema kuulsust laia pub- l

UUS kultuuriajakiri

Uus kultuuri ja kirjanduse aja- kiri MANA ilmub k. a. oktoobri alguses. Toimetusse kuuluvad: Ivar Grünthal, Ivo Ilste, Ilmar Laaban ja Alur Reinas ja tege- vtoimetajaks on Ivo Ilste.

Esimene number sisaldab järg- misi kaastõid:

Luuletusi Marie Underilt, Kalju Lepikult ja tõlked saksa ja soome nüüdislühtrikast (tõlked: Ma- rie Under, Ivar Grünthal ja Il- mar Laaban).

Proosa alalt romaanikatkend Alur Reinsalt ja tõlge Gustave Flaubertilt (tõlge: Andrus Saare- ste).

Artikleid, ringvaateid ja arvus- tusi Johannes Avikult, Artur Ad- soni, Ivar Grünthali, Ivo Ilste, Ilmar Laabani, Max Lasbergi ja Alur Reinsalt sulest.

MANA ilmub neil korda aastas; nelja numbril tellimise hind on 22— kr., kahe numbril 11-50 ning üksiknumbril oma 6—.

Tellimised saata aadressil: Ivar Grünthal. Lasaretit. Visby. Pg. 43 41 91.

Ei kadakat, ei hääloomest, ei hüvasti ütelnud pagulast salva mu värss.

Sest sõnu ei raisata pillata. Me vahel on jõgi sillata.

Sa salva mu värss!...

Sisesosinat sisistab-sosistab saal: Näe, Gulliver Lilliputtide maal. —

Katsu, sa, tühjust tabada, iseenda võid jalust rabada!

liku seas — aga Mart Saare ja hiljem ka Ed. Tubina loomingule suutis ta kindlasti palju austajaid võita, ning jätaks seda missiooni ka pagulaspõlves nii oma- kui võõramaiste kuulajate ees.

1942. a. oli võimalus 'Estonia' ooperis kuulda mõnda korda 'Tannhäuserit' Lydia Aadrega Elisabethi osas, ja on heameel võida kinnitada, et hiljem nähtud-kuuldud Elisabethidest pole keegi suutnud Lydia Aadre loodud kuju ületada inimliku usutavuse, soojuse ja puhtuse poolest. Ka ei ole keegi teistest andnud oma sissetulekut ('Dich, teure Halle, grüss ich wieder!') nii õnnelikult, nii lootus- ja ootusrikkalt kui Lydia Aadre. Tema võimete mitmekuilsusest tõhiks anda ettekuul- tust märke, et Lydia Aadre poolt esitatud Liisa (Tshaikovsky 'Pa- daemands') oli kunstiliselt nor- mal-niivool Elisabethiga. Sam- maalaste olukordade jätkudes oleks tema loodud rollide nime- kirja täenõulikkude lisandunud Donna Anna või Donna Elvira ('Don Juan'), kravhinna ('Figa- ro pulmad'), Leonore ('Fidelio'), Agathe ('Freischütz') jt. kõrget muusikalist kultuuri nõudvad osad.

Realiteet on aga kahjuks see, et meil Lydia Aadre kunstiast al- nult paar plaati säilib ja nende hulgas ei ühtki Mart Saare lau- ludega. On öieti siis kõigepealt ainult võimalus edasijutustada mälestusi Lydia Aadrest, ja ain- saks väikeseks troostiks võib ol- la teadmine, et need kuuluvad parimate hulka eesti laulukultu- rist juttu tehes.

HARRI KIISK

L. Aadre sünd. 24.6.1904 Peter- buris. Saabus Eestisse 1918. a. Lõpetas Tartu Kõrgema Muusi- kaskooli ja Tallinna Konservato- riumi laulusaakonnad. Oli 'Estonia' ooperi koosseisus a. 1933— 44 ning esines sageli ka kontser- tidel ja raadios. Saabus üle Sak- samaa USA-se 1951), kus jga- päevaste töö kõrval jätkas esine- mist kontsertlaval, USA ja Ka- nada ringhäälingus ning TV-s. Lydia Aadret tabas närvisohk ning mäl- ja distantsimõiste kaotus. Ta toimetati haiglasse, kus avastati lauljatori peas aju- kasvaja. Operatsioon ei andnud soovitud tagajärgi ja L. Aadre suri meeltemärkusele tulemata. Lydia Aadre oli abielus lavasta- ja Eino Uuliga, kes viibis ras- kesti haigena Tallinnas.

Valev Iihopuu värskes romaan 'Janu' ilmus Lendis 14. septem- bril. Võrreldes autori eelmise romaania 'Neli tuld', on see täiesti uuel alineal ja oma olemuselt peaaegu vastand eelmisele. Pea- tegelaseks on liikumatult voo- deles aheldatud noor tüdruk, kel- le vaatepiir seotõttu piiratud. Raamatu kaanejoonise on teinud Arno Vihaelem.

Palume kõiki neid TEATA- JA tellijaid, kellel on veel jäänud tellimiseraha tasuma- ta kuni 31. dets. 1957, tasuda tellimiseraha esimesel võimal- lusel.

Teataja talitus. Postg. 53 751

Kakskeelne eesti rahvas

Pealkiri 'Kakskeelne eesti rahvas' ei märgitse veel käesoleval hetkel tõsist olukorda. Esialgu võiksime küll kõnelda rohkem kakskeelsest eesti noorusest. Väikeses vähemärkuseks olgu lisatud, et nimetus 'kakskeelne' on keeleliselt ja kõlaltsi üsna kohmakas. Sobivam vorm oleks olnud 'kahekeelne', aga sellel on eesti keeles hoopis teine tähendus, ja sellepärast tuleb meil leppida kohmakas 'kakskeelne'.

Juba mitmel korral varem, näit. Stokholmi Eesti Algkooli aktusel 1952. a. kevadel, olen juhtinud meie pagulaskonna tähelepanu olukorrale, milles meie võõrsil viibivad noored tänapäeval valivad. Aastate veeres kristalliseerub see olukord ikka enam ja enam. Veel rohkem kui eesti vanem põlv, seisab meie noor generatsioon peale paljude teiste ülesannete ühe paratamatu ülesande ees: ta peab omandama selle rahva keele, kelle keskele ta on sattunud elama. Ta peab oma selle niivõrd hästi, et keele kui õppeaine hind ja oskus sõnas ja kirjas ei oleks takistusi nende edasijõudmisele õppesustute redeli või kutsete omandamisel. Tegelikult tähendab see seda, et näit. Rootsis eluavad eesti noored peavad omandama rootsi keele, Saksamaal saksa keele, Inglismaal inglise keele, Taanis taani keele jne. See on eesmärk, mille saavutamist tuleb kõigiti soodustada ja hõl-
...
Aga teiselt poolt, kohaliku keele täieliku omandamisega me ei tahaks kuidagi loobuda ka eesti keelest, meie vanemate keelest. Käesoleval hetkel viibime punktil, kus see generatsioon, kes on alla 15. eluaasta, on tugevasti kadumise ohus, mida aasta edasi, seda kõrgemale see piir tõuseb. Kõrgemad ja tähelepanekud säilitamine ja süvendamine ei takista vähimalgi määral mõne võõrkeele täielikku omandamist. Otse vastupidi: hea eesti keele oskus võib olla suureks teoks ja soodustuseks teiste keelte tead-
...
Selle eesmärgi saavutamisel võimegi kõnelda kakskeelsest rahvast. Selle saavutamisele aga ei teostu iseenesest, eriti noore inimese kasvatuse. See nõuab järjekindlat õpetamist ja pidevat järelvalvet, eriti kui on tegemist üksiku eesti koduga kesk sügavat võõrast ühiskonda. Selle juures tuleb maast madalast kasvavasse nooresse istutada heatahtlikku suhtumist mõlemasse keelde, millest peab tekkima sõbralik kokkatsents koduse keele — eesti keele — ja ümbritseva rahve kee-

le vahel. Üks on meie vanemate keel, mille oskamine on paratamatu igale eesti noorele, ja teine on meie praeguse peatuspaiga keel. Nõndaviisi sirgugu ühes meie uus põlv maapaos: kahes keeles, aga ühes meeles, e e s t i m e e l e s.

Eesti keele oskuse säilitamisega ja süvendamisega me teostame oma suurt rahvuslikku missiooni — säilitame eestluse. Kus on eesti keel kadunud, seal ei saa enam juttu olla eestlusest. Eestluse, või konkreetselt eesti rahvakultuurse säilitamise võõrsil — ei ole vajalik mingil puhttegelisel kaalutlusel, et säilitada üht rahvust rahvuse enda pärast, vaid sellel on hoopis suurem rahvuspoliitiline eesmärk.

Meie rahvas elab ja võitleb edasi kodumaa, kust küll üks osa on veetud laiali Vene orjatoolaagereisse ja taandusimeelse. Me ei kahtle oma kodumaa vabanemise, kuigi me ei tea veel, millal see toimub ja kelle silmad seda näevad. Kord saabub see hetk, millele tuleb valmistuda juba nüüd. Argem unustagem hetkekski olukorda, milles viibime meie noorsugu kodumaa: täieliku isoleerituses vabast maailmast. Siinuses külluses ainelisel ja vaimsal alal meil ei tule meeldegi kõik see, millest nemand seal peavad ilma jääma. Meie maa vabastamine võõrast vägivallast on raske ülesanne, kuid mitte kergema ülesande ees ei seista p ä r a s t meie maa vabanemist. Siis on kakskeelse eesti rahva abi hädasti vajalik. Mitte niipalju poliitilisel alal, kui rahvamajanduse, tehnikas ja kultuurialadel. Meie noortel vahes järeles on häid võimalusi jõuda kõigil kutsete ja teaduste aladel viimase aja tippsaavutusteni. Kõiki vahes maailmas omandatud teadmisi, oskusi, kogemusi ja tähelepanekuid tuleb rakendada kõrval vaba Eesti ühiskonnas. Et see väide ei tarvitse olla mingi pidulik fraas, siis ogu siinkohal vihjatud vaid ühele asjale. Inglise keele õpetus, mis esimeses varem N-Eesti koolide õppekavades 5. õppeaastast alates, kustutati alates mõõdund õppeaastast 5. 6. ja 7. õppeaasta kavades ja algab nüüd alles 8. õppeaastast üsna piiratud tundide

arvuga, sama on kehtiv ka saksa keele kohta. Selle asemel tuubitakse eesti lastesse vene keelt algkooli 2. klassist peale. Maa vabanemisel on tarvis piiramatu arvu eeskätt hiiid saksa ja inglise keele oskajaid. Majanduslike ja kultuuriliste sidemete loomiseks ja süvendamiseks on tarvis veel paljude muude keelte oskajaid (rootsi, prantsuse, hispaania, itaalia jne.). Kui veel nimetada ühte, siis näit. välismaa mitmesuguste ülikoolides õppinute otsene kaasaabi tulevase vaba Eesti ühiskonnas tehnikas olla eriti hindamatuks väärteseks.

Kuidas jõuda selleni, et kakskeelne eesti noored kord pöörduvad oma vanemate maale, kui aeg saab täis? Tee selleni on pikk ja mitmeastmeline. See algab hällist vanemate otsusest hoolt alt ja jätkub eesti täienduskoolis, kus see eksisteerib. Eesti täienduskool ei ole vähimalgi määral vananenud koolitüüp, kuigi ta pole ideaalne. Aga kus pole võimalik ja reaalsemat koolitüüpi asemele panna, seal tuleb kõigest jõust hoida täienduskooli käigus. Kui Örebro, Västerås, Gävle, Nyköping, Landskrona ja paljudes teistes kohtades, kus varem töötasid täienduskoolid, kuid mitmesugustel põhjustel, osalt vahespeal olnud laste vähesed arvu tõttu seisma jäid, nüüd uuesti täienduskoolid tegutseda hakkaksid, siis saaks eesti rahvuslik kasvatuse neis kohtades ühe suure hoo ja kindlama aluse.

Täienduskoolist on vähe, see vajab pealehitust. Nagu täienduskooli astmel, nii on ka selle pealehituse osas meie soovid palju suuremad. Aga peame kindlalt arvutama tegeliku olukorda, milles me viibime, ja võimalusi, mis on meie käsutuses. Oleme võõrsil, väikeses saigukestena laiali üle maailma ja meie käsutuses olevad võimalused rahvusliku kasvatustöö tegemiseks on napid. Peame kinni haarama igast väikesestki võimalusest ja seda kasutama oma huvides.

Aastate jooksul on meil noorte endi ja nende juhtide poolt viisa tööga üles ehitatud üsna kindlakujulised noorte organisatsioonid oma sisemise õpetus- ja mitmesuguste huvialade harrastamisega. See sisetevgevus tuleb kooskõlastada õppe ja harrastusringide süsteemiga, mis kehtestati Rootsis mõned aastad tagasi. Kui sellest alalt nimetada vaid ühte: skautide ja gaidide järgukatsete õppimine, siis on seda hõlpsa rakendada õpperingide süsteemi, kui on olemas vähemasti 5 noort 14–18 eluaasta vahel. Õpperingide tegevus ei tarvitse piirduda sugugi noorte organisatsioonidega, neid võivad korraldada kõik eesti organisatsioonid, kui leidub vähemasti 5 asjahuvilist eesti noort 14–18 eluaasta vahel. Peale nende võivad ringide tööst ka teised osa võtta. Siin on suur ja avar tööväld.

Õpperingide kõrval võimaldavad harrastusringid veelgi laiemad tegevusalad ja võimalusi noortele 12–25 eluaastani. Male, footo, rahvatants, näitemäng, laul, muusika, joonistamine (kunst), käsitöö ja veel teine praktilised alad ootavad harrastajaid. On tarvis ainult kied külge panna. Senised töötlumused õppe- ja harrastusringide tegevuses töötavad kõige paremat. Eesti organisatsioonid on kurnud noorte eemalejäämist nende tegevusest. Siin on lai ja avar võimalus noorte ligi tõmbamiseks. Rootsi riik kulutas mõõdund aastal 8.5 miljonit krooni oma õppe- ja harrastusringide tööks, sellest veidi üle 20.000 krooni eesti õppe- ja harrastusringidele. Meil on võimalused, veelgi rohkem saada,

"Õppige taluma kultuuritööd!"

Juba mõnda aega kõidab Skandinaavia kirjanduspubliku tähelepanu praegu Norras toimuv protsess kirjanik Agnar Mykle vastu, kes olevat oma romaani 'Sangen om den røde ruin' kirjeldanud teose peategelase armuelamusi mõnede arvates liigse aameelsesega.

Kaebaluse tunnustajate esinest hiljuti kohtu ees Norra vaimu- ja silmapaistvamaid kujund, kirjanikud Arnulf Överland ja Sigurd Hoel. Kaebaluste pingil istuvad peale Mykle veel Oslo ülikooli kirjanduse professor Francis Bull ning kirjasutus Gyldendali direktor Harald Grieg, endised kaasvandid Grini vanglast (saksa okupatsiooni ajal).

Kui Norra riigiprokurör seoses tsensuuriga küsis, kas heade raamatute ilmumist takistatakse ka tolli- ja maksuamet, vastas prof. Bull: 'Ma ei saa mitte kõnelda raamatust, mis Prantsusmaal ilmumata jäävad.'

Kohtupubliku heameelevalduste puhul kutsus kohtunik rahvast korrale ja tähendas, et viitaksite kohtusaalis ja mitte ülikooli aulas.

Kirjastaja Harald Grieg leidis, et süüdimõistev otsus tooks enesega kaasa seisukorra, kus kirjanikud peaksid hakkama looma poliitilise arvesse võttes. Ta lõpetas: 'Riigiprokurör tegevs kastreerib kirjasutustegevust.'

Kirjanik S. Hoel: 'Kui täiskasvanud inimestele keelatakse raamatut, mis olevat kahjulikud noorsoole, teeb see ju terve Norra üheks lastetoksaks.'

Kohtunik küsis kirjanik Myklelt, kas viimane ei leidnud, et ta on läinud liiga kaugele ja kas ta oleks võinud ette kujutada, et tema raamatut loetakse raadios?'

Mykle: 'Ei, ja mis ettelugemise suutis, siis ei oleks võinud ette kujutada, et seda ka siin (— kohtus) tehakse.'

Prof. F. Bull esitab hiljaga ülevaate kirjanikust, kes on loonud vabalt ja julgelt.

Kohtunik: 'Professor leiab, et ainult ühe kirjaniku südametunistus peab otsustama, kui kaugele tohib minna aameelsesuses? Ei, ei mingit muud pidurit.'

F. Bull noogutab nõus olles ja lisab: 'Mõtlege Isseni 'Kulles teile'. Kui hea, et Issen ei lasknud end hirmutada.'

Isseni 'Kummistused' kerivad aagealalt esile. Süüdistaja poole tunnistajad, kaks teoloogit ja veidi häiritud. Nad ei saa ju kuidagi eitada 'Kummistusi', kuid nad ei taha ka öelda, et nad oleks sead tervitanud, Isseni olles kaas-
...
Prokurör: 'Kas ei tule üldse arvata sellega, mis seadus ütleb kõlvatuse kohta?'

Kirjanik Hoel: 'Seda sõna pole defineeritud, vaid on antud ainult kohtuniku otsustada.'

Prokurör: 'Kas see pole siis hea, et võetakse abinõud tarvitusele sellest raamatute peatamiseks, mis käsitlevad seksuaalsust ja vägivallat nagu äsjamainitud Mickey Spillane?'

Hoel: 'Kui tahetakse keelata Spillane, pole selleks ju ometi

tarvis tõsta süüdistusi Mykle vastu.'

Norra aukirjanik A. Överland märgib kõigepealt, et ta tõlgitsen trükivaadates kui luba kirjutada võimukandjate vastu. Mykle on kirjutatud noore inimese elust ja see pole mitte üksipäinis pühapäevakool. Kui kohus teeb süüdimõistva otsuse, siis võiks kirjasutus edaspidi avaldada ainult pildijakirju, mõne kokaraamatut, pühapäevalehe ja veidi jõululugemist. Oleksin ma veel olnud noor, siis sel päeval kui Mykle mõistetais süüdi, annaksin ma sisse soovivaalvuse taani või rootsi kodakondsuse astumiseks.

Överland lõpetas hiljem: 'On aeg, et siin maal õpitakse taluma kultuuritööd. Me pole nii kardetavad.'

Mart Saar 75 aastane

28. sept. saab Tallinnas 75. aastaseks helioograaf Mart Saar.

Ma Saar sündis 28.9.1882, Viljandimaal Hüpasaare metsavahi pojana. Esimest muusikalist õpetust sai ta Suure-Jaanis Artur Kappilt. 1901. a. astus Saar Peterburi konservatooriumi orel- ja hiljem N. Rimsky-Korsakovi kompositsiooniklassi. Peale oreliklassi lõpetamist asus Saar Tartusse (1907), kus töötas klaveritundide andjana. 1909–11 jatkas kompositsiooniõpinguid A. Ljadovi juhatusel, siirdudes siis uuesti Tartu, ning sealt 1921. a. Tallinna, pühendades end peamiselt helioloomingu. 1930-näil aastail asus elama sünnitall Hüpasaarel. 1940-näil aastail töötas Tallinna Konservatooriumis professorina kompositsiooniosakonnas. Mõni aeg tagasi tabas Saart osaline halvatus, mis surus ta tegevustesse.

Ma Saar on loonud eelkõige väikevormis (koori- ja soololoitud ning klaveripalad). Tema loomingut vaatleme üksikasjalisemalt hiljem.

'Eesti kunst paguluses' ERN-i on olnud võimalus osta Kujutatav kunstnike Keskuse poolt kirjastatud teost 'Eesti kunst paguluses' 100 eksemplari. See on tõhusaks abiks nii meie kunstnike organisatsioonile kui ka meie kultuurilisele välispropagandale. Enne seda oli ERN ostmud juba 25 eks. mainitud teost. Teos on määratud eeskätt levitamiseks väljastpool Rootsit. Osa sellest kontingendist on varutud eesti noortele Rootsis. Noorte organisatsioon ja täienduskool, kelle raamatukogus mainitud teos puudub ja kes on huvitatud selle saamisest, palutakse sellest teatada ERN büroole.

Eesti Kirjanike Kooperatiivi järgmiseks teoseks on Saima Ekbaumi romaani. Kanadas elava autori seekordne raamat on ülekaalukalt maa- ja taluaineline. Teose nimigi — 'Süteeja' — on võetud talu nime järele, mille ümber peamine tegevus toimub. Raamatust on suur koht noorusel, kuna kujutatakse noore perepoja meheksõrsumist ja sellepärast seotud heitlusi, igatsust ja pettumusi. Sellesse arenguroomaani kuulub ka esimene armastus, millel peategelasele saatsilik tähendus.

ILMUS

Valev Uibopuu, JANU

romaan, 328 lk.
Hind br. kr. 13.—, köit. kr. 14.—, tellijaliikmeile kr. 7.70 ja kr. 9.70 + saatkulud.

Astuge Eesti Kirjanike Kooperatiivi tellijaliikmeiks, nõnda aitate säilitada eesti algupärase ilukirjanduse võõrsil!

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV, Pank 1, Lünd 3.

Armin Tuulse teaduslikust loomingust

Nüüd ka rahvusvahelises ühenduses suuremõtmeline arhitektuuriajaloolane Armin Tuulse astus avalikkuse ette Ühiepilaslehes 1935. a. avaldades uurimuse E. Ü.S. ja muusika. Nüüdne professor ja dr. phil. oli tol ajal olnud mitmeid aastaid EÜS-i orkestri juhatajaks ja tegev isegi kutsealase viiuldajana Vanemuise orkestris. Suur muusikaalust on hiljemgi, küll teisel kujul, kajastunud uurimuses. Ilmus rida artikleid. Tänapäevast, Akadeemias, Loomingus, ajalehtedest. Postimehes ja Päevalehes, kuid esimene teaduslikult kaaluvam artikkel avaldati Rootsi-Eesti ühingu aastaraamatus Svio-Estonica 1936, milles autor käsitles Tallinna lossi rootsi ajal.

Sellest ajast peale jäi pikemaks perioodiks huvi keskpunkti kindlustuste ja losside ehitusajaloo uurimine. Vahepeal ilmus veel Eesti Opetatud Seltsi publikatsioonides (1936 ja 1937) ülevaated Püriti kloostri väljakaevamistulemustest, kuid kõik muu jäi Eesti ja Läti losside uurimise varju, mis kulmineeris põhjapanevas ja ammendavas ülevaateos *Die Burgen in Estland und Livland*, mis sai ka Armin Tuulse väitekirjaks ja põhjustas 1942. a. dr. phil. teadusliku kraadi.

Paralleelselt väitekirja valmistamisega avaldas A. Tuulse lühivormimusi nii Tallinna lossi ehitusajaloo, Viiljandi orduolusi kaipiteid, Riia lossi, Tallinna lossi "Riigisaali" ehitamise, Karja kiriku kui Läti aladel töötanud meister Reynkeni kohta kas Ajaloosises ajakirjas või Opetatud Eesti Seltsi toimetistes või Riias ilmunud *Senatne un maksla* (Minervik ja kunst). Sel ajastul viibis A. Tuulse ligemale kaks aastat (1937—38) Tartu ülikooli stipendiaadina Lääne-Euroopas teadusliku uurijana, mis tugvendas taaseid eadspidiseks loominguiseks tööks.

Die Burgen in Estland und Livland jäi viimaseks Eestis avaldatud tööks enne eksili siirdumist. Aga juba 1944. a. sügisel ilmus Rootsis peavarju leidnud teadlase sulest arvustus Sten Karlingu raamtu kohta *Holzschnitzerei und Tischlerkunst* d. Ren. und d. Barocks in Estland ajakirjas Fornvännen. Nimetatud ajakiri on sellest ajast peale peagu iga aastal toonud midagi prof. Tuulse sulest. Kindluskirikud Eestis (1945). Kastellid põhjamaise linnusearhitektuuris (1947). Kaks väljakaevamist Värmlandis 1947. a. suvel (1948), arvustus Kronquisti raamatu Turu loss keskajal kohta (1948), Kärnän Hälsingborgis, restaureerimiskatse (1949), arvustus Norri raamatu Kristjan III kindlused kohta (1950), Puukirikud kivisakristiagi (1951), mis näitas selgelt, et uurimisobjektides oli toimumud vahetus — profaanobjektide kõrval oli sakraalarhitektuur saanud suure tähtsuse. 1951. a. avaldas Fornvännen arvustuse Westlund raamatu Gripsholmi loss Vaasade ajal kohta, 1952. a. Lars Petterssoni Aänsineeme kirikliku puuarhitektuuri käsitava raamatu arvustuse, 1954. a. kirjelduse kahest Ekerö kirikus leiduvast tähelepanuväärivast barokkskulptuurist, 1957. a. Gustav Vaasa reformatsioonimaalingutest ja arvustuse Hanssoni raamatu Stockholm linnamüüride kohta.

Aga ka teised teaduslikud ajakirjad saavad kaastööd: Gotländskt arkiv avaldab 1945. a. artikli Ojamaa ja Eesti keskaegsest ehituskultuurist, Soome muinasmälestisühingu ajakiri a. 1948. pikema ülevaate keskaegsest kiviskulptuurist Eestis ja Lätis, Antikvariska studier III (1948) toob põhjaliku ülevaate ehitustest ja kunstiteoseist, mis hävitatud Eestis 1941—44. Finskt Museum 1953 trüüb ülevaate Eesti-

Soome kunstisidemetest keskajal, Svio-Estonica XII avaldab kirjelduse ühest väikesest Narva-muimendist, Annales societatis litterarum Estonicae in Svicia II (1955) Ruhno vanast kirikust, et vaid osa märkida.

See nimekirj puudutab vaid üht püüdnud osa koguloomingust Rootsis. Pearõhk prof. Tuulse teaduslikul uurimisel on asunud rootsi kirikuarhitektuuril. Teavtasti on Rootsis juba aastakümneid käsil kõigi kirikute kunsti-ajalooline ülevaatamine. Selle suure, ainulaadse ülevaatusga on jõutud Kesk-Rootsini nn. Upplandini, mis asub otseselt põhja pool Stockholm. Alates aastast 1950 on prof. Tuulse sulest trükiti läinud järgmiste kirikute põhjalikke monograafiaid: Järfälla, Vallentuna, Yttergran, Sollentuna, Bro, Färentuna, Frösaker, Sänga, Ekerö, Torsovi, Hätuna, Kärsä, Munso, Habo-Tibble. Lisaks neile veel teisi koostöös teiste uurijatega. Kõik need monograafiad on avaldatud sarjas *Sveriges kyrkor* (Rootsi kirikud).

Rootsi laiem lugejaskond tutvus 1952. a. juba 1947. a. kirjutatud teosega *Borgar i västerlandet* (Linnused läänemaalimas), mida arvustus hindas kui standard-töösi, mis ei tohiks puududa üheski paremas raamatukogus. 1954. a. ilmus kolmekelne ülevaateraamat Eesti kunsti paguluses, ka see leidis laiemas ajakirjanduses soodsat vastukaja.

Sellega oleks jõutud kirjutusteni, mis avaldatud eesti keeles Rootsis olles. Seegi nimekirj on pikk. Ajakirjas Vabariikane ilmus 1945 Meie kunstiprobleeme, 1946 Eesti keskaegne puuskulptuur uues valguses. Eesti Loomingus 1945 Eesti ehitusmälestused sõjatuules. Eesti ajakirjanike kolmandas albumis (Vabaduspäev) 1948 kujutat kunstiseisises Eestis, koguteoses Jumala abiga edasi (1949) rootsiaegsest kirikuarhitektuurist Eestis. Tuulimullas ilmusid Eesti kunst ja kunst Eestis (1950), Foto ja kunst (1952), mis ilmus ka soome keeles ajakirjas Kuva. Kiide eesti kunstimeest (1952), Noor Wiiralt Pariisis (1954).

Teatud ruumi võtab endale ka Ystadil linnas teostatud restaureerimistööd ja nende kirjeldused ja lõpetaks üksikute rootsi losside nagu Mörby ja Kronobergi kirjeldused. Ei saa märkimata jätta Teataja veergudel alalise kaastöölisena avaldatud kirjutusi, et seda mitte tänuksiliku ülevaadet kuidagi täpsustada.

Terve rida suuremaid asju on käsikirjas valmis või valmistamisel, nende hulgas saksakeelne ülevaade läänemaalima linnustest ja lossidest, mille ilmumist on oodata tuleval aastal Viinis.

Nende ridade eesmärk oli tutvustada seda erakorralist produktiivsust, võibolla mitte just kõige hülgavamate tingimuste kiuste, mis resulteerunud alati huvipakkovais sageli intensiivselt paaluvais kirjutusis ja ergutada nooremad intensiivsele loomingule. Elukõige aga sooviksin tänada prof. Armin Tuulset tema tähtpäeval nende paljude teoste eest, mis rikastanud allakirjutanu arhitektuurilist mõttemaailma.

ERVIN PÜTSEP

EK NASSEKTSIOONI TEATEID

Naissektsiooni liikmete õhtu peetakse teisp. 1. okt. kell 18, skridarg: 2 B. Kõneleb proua V. Villip: "Üasi ja vanu nimesid Nõukogude Eesti kirjanduses".

Kolmap. 2. okt. algab kursus rüüjade sõlmimise ja võõde kudumise tehnikas pr. Eha Kohhi juhatusel. Osavotum. kr. 40. Ülesandmised tel. 10 29 76.

Novembris Naissektsiooni ruumi-des rahvuslike käsitööde jõululaat. Palutakse käsitöö tegijaid varuda öid.

ÜLESKUTSE

isikliku vabavaliku liini heaks pensioni küsimuses

Oluline planeeritud pensionireformis on meie arvates selline rahvapensionide parandamine, et õiglase ja hea põhilise julgeolek vanaduspäevadeks luuakse kõikide meie rahva gruppide jaoks. Meie tervitame seepärast rahuldustundega, et nii pensionikomitees kui ka riigipäeval on ühemeelselt otsustatud tõsta rahvapensioni järk-järgult kuni 5.400 kroonini abielupaaridele ja 3.600 kr. üksikutele ja kriipsutame alla vajadusi, et see parandus saaks ka teostatud.

Kui selline põhiline julgeolek on loodud, siis muutub lisapension lisaks rahvapensionile või parandatud julgeolek vanaduspäevadeks mõnel teisel viisil, näiteks säästmise kaudu oma koduks või ettevõtteks, lisajulgustuseks. Igal kodanikul peab meie arvamise järele se küsimuses olema vaba valik otsustada.

Lisapension obligatoorse liini (ettepanek nr 1) või kollektiivkõlekuleliini (ettepanek nr. 3) järele ei anna mitte üksikule isikule vabadust ise otsustada ja sisaldab väga raske koormatise paljudele üksikutele isikutele kui ka gruppidele, kuid samuti kogu rahvamajandusele. Eriti ebasoodustatud oleksid väikesed ettevõtjad ja kodutöötavad naised.

Isiklik vabavalikuliin (ettepanek nr. 2), mida pensionikomisjonis kaitses hra Carlsson Arlast, näeb ette, et igal kodanikul on vabadus ja otsustamise võimalus, kas tema tahab võtta eristat lisakindlustust, mille väärtus kuni 3.000 kroonini on garanteeritud. Igati võib muidugi peale selle veel võtta lisakindlustusi oma soovi kohaselt.

Allakirjutanud, kes leiavad tähtsist olevat, et üksik isik ise võib otsustada kas tema tahab lisapensionini kaudu või muul viisil parandada oma vanaduspäevade julgeolekut, on astunud "Rikskommittén för personliga frivilliglinjen (förslag 2)" liikmeteks.

Stockholm, juuli kuul 1957.

WAHLUND, STEN, professor

Uppsala

Esimees

TEGNÉR, TORSTEN, peatoimetaja

Stockholm

1:ne abiesimees

SJÄLANDER, ERNST, taluperemees

Frånsta

2:ne abiesimees

Agard, H B, kyrkoherde, Njutånger

Anderberg, Emma, värdehemsföreståndarinna, Knivsta

Andersson, Torsten, riksdagsman, Brämhuht

Angur, Curt, advokat, Saltjö-Duvnäs

Antonsson, Johannes, förbundsordf., Heberg

Arfwedsson, Ester, rektor, Osby

Axelsson, Sixten, målarmästare, Åkullsjön

Bengtson, Torsten, riksdagsman, Jönköping

Bengtson, Ture, advokat, Anderslöv

Berggren, Erik, f. riksdagsman, Nora stad

Boo, Karl, kontrollassistent, By kyrkby

Borgenhard, Olof, direktör, Stockholm

Bröden, Jonas, hemmansägare, Delsbo

Brunius, Celié, fru, Lidingö

Carlsson, Georg, riksdagsman, Arla

Carneström, Sixten, förbundsombudsm., Vällingby

Clausén, B A, hemmansägare, Smedsbyn

Collin, Karin, förbundsordf., Njutånger

Ekvall, Erik, kvamägare, Jönköping

Eriksson, Edith, fru, Tungelesta

Erup, Ellen, redaktör, Stockholm

Forslund, Erik, pol mag, Väskinde

Fällman, Albert, hemmansägare, Skellefteå

Giertz, Lars, arkitekt, Tumba

Gissla, Edmund, byggmästare, Stockholm

Götting, Herman, fabrikör, Grönahög

Gustafsson, Einar, riksdagsman, Mem

Hassel, Karl-Erik, överlärare, Molkom

Henningsson, Karl Åke, kyrkoherde, Falkenberg

Jonsson, Bengt-Inge, godsarrendator, Tingslunda

Jonsson, Folke, disponent, Norrköping

Karnell, Magnus, kapten, Skövde

Königsson, Svea, lärarinna, Rinkabyholm

Larsson, Mattur, skorstensfejarmästare, Skönsmon

Lindgren, Astrid, författarinna, Stockholm

Lundén, K J, trafikbilägare, Västerås

Mattsson, Henrik, ingenjör, Djurholmen

Neumüller, Margareta, ekonomiföreståndarinna

Stockholm

Nihlén, John, fil dr, Drottningholm

Nilsson, Ester, semesterhemsföreståndarinna, Ronneby

Nyström, Valfrid, skogsarbetare, Siljansnäs

Sandgren, Thorsten, handlande, Harg

Spik, Jovva, renägare, Jöckmökk

Sundman, Per-Olof, hotellägare, Jormlien

Svensson, Gärda, riksdagsledamot, Långås

Watz, Gunnar, apotekare, Johannesshov

Vigelsbo, Sven, riksdagsman, Sala

Widén, Pontus, lantmästare, Hedsberg

Östman, C J, fil dr, Stockholm

Komitee kantseli: Bergsgatan 7 A, Stockholm K

Telefonid: 50 02 16 ja 50 12 16

Sügishooajaks Boråsi eestlastele

Sügisuudised on saabunud!

Need on sedavõrd ilusad, et Teie üllatute kui Te olete näinud kõike, mida meie võime pakkuda kodudele mugavuseks — ja imestamapanevate madalate hindadega!

TEHKE ALATI OMAD OSTUD

kodude suures spetsialkaubamajas Hötorgeti juures!

Mattor & Gardiner

ÖSTERLÅNGGATAN 29, BORÅS. Tel. 142 42, 225 42

Suurim valik — madalaimad hinnad — parim teenimine

Kõik sügisesed moevärvid

nahk-kinnaste, kootud kinnaste ja vööde alalt leiame kõige kergemini meie juurest,

HANDSKCENTRALEN

Hallbergsgatan 7, BORÅS

Radiogrammofon

CONCERTON

med en av höstens vackraste moderna modeller. Dubbla högtalare och klangregister ger förvånansvärt fin ljudkvalité. Diamantnål medföljer gratis.

995.-

inkl. 3-speed skivväxlare

Höstens finaste nyheter finns hos

St. Brog. 9. Tel. 187 11

Sügismanlid ja sügiskostüümid, kleidid, pluusid ja seelikud suurimas valikus leiame Boråsis meilt.

PARKYS DAMKLÄDER

Yxhammarsgatan — Allégatan (Obeliski juures) BORÅS
(Lõigake kuulutus välja. Selle ettenäitamisel saate meilt otses 5 prots. hinnaalandust!)

Riiderestid

suures valikus kleitideks, seelikuteks, pluusideks, püksideks jne.
Odavad hinnad

STUVAFFÄREN VICTORIA

Lilla Brogatan 3, BORÅS

L. JOHANSSONS

Skomakeri

(endine Ranstigs)

Fristadsvägen 15A, BORÅS

parandab Teie jalanõud hästi, ruttu ja odavasti.

MÖÖBLITE

ümbertoppimine ja uuesti riidega katmine

Uute valmistamine

Meie lubame esmaklassilise töö hümnaansete hindadega.

ERIK JOHANSSONS

Tapetserareverkstad

Blomäckagatan 3, Tel. 294 96.

S J Ö B O

Hinna- ja kvaliteediteadlikud eestlased varustavad endid meie juures

BRISSMANS

Södra Kyrkogatan 10
Vaadake vaateaknaid!

Kootud esemed

nagu jumperid ja kampsunid on sama populaarsed lastele kui täiskasvanutele niihästi sügisel kui ka talvel.

Lõngad saate meilt suures valikus. Kudumise kirjeldused lõnga-ostu puhul tasuta

JUMPERN

Allégatan 48 — Tel. 151 05

BORÅS

Enne, kui ostate omale

uued sügiskingad

leete targasti kui tulete meile ja vaadate mida meie võime pakkuda Teile mitmesuguste mudelite alalt konkurentsivõimeliste hindadega.

Teretulemast!

AB A. JOSEFSONS Efir.

SKO AFFÄR

Lilla Brogatan 22, BORÅS

Spetsiaaläri

daamide käekottide, kinnaste, vihmavarjude, portfelliide, reisitarbete jne. alal.

Vaadake meie vaateaknaid sügise te uudistega! Kõigi kaupade juures on hinnad nähtaval.

Väsk-LAGRET

Allégat. 31, Tel. 108 76, BORÅS

Kui tahate uut raadiot või kui Teie vana aparaat vajab parandamist, siis pöörduge usalduslikult meile!

Egvo RADIO

Stora Brogatan 11—13

Tel. 129 00 — Borås — Tel. 129 00

Sügisuudised

tüdrukute ja poiste riietuse alalt heas kvaliteedis ja odavate hindadega.

BARNBEKLÄDNADS-MAGASINET

Stora Brogatan 5, BORÅS

Sügis JÖRNSTEDTI juures!

Suur hulk võluvaid moeloominguid, milliseid kutsutakse sügis moodideks, võivad Teid nüüd rõõmustada Jörnstedti juures.

Seal leiame voolavalt rikkalikult väljavahikus, kõigis kvaliteetides, suurustes ja iga hinnas mida keegi omale soovib kas peenemaitse- list, kleiti, toredat kostüümi või elegantset mantlit.

VAADAKE MEIE VAATEAKNAID:

JÖRNSTEDT

STORA TORGET

Stora Brogatan 26, BORÅS

Kui tahate osta HEAD RAADIOT, siis valige meie juures

BLAUPUNKT RAADIO

KA JÄRELMAKSUVÕIMALUSED

RYDENS Radio

Allégatan 25 — Tel. 161 03, 225 81. BORÅS

N Ü Ü D

on aeg proovida k l e i t e millised Teile meeldivad!

Just nüüd on meil hiigla-valik uudiseid sügiseks. Õiged modellid õigete hindadega leiame meilt.

Hellbergs

BORÅS

KINNA

Möbleerige oma kodu maitsekalt!

Meie rikkalik valik mööblite, vaipade ja voodiriette alalt garanteerib Teile mugava kodu. Asjatundlik nõuanne.

Külastage meid ja tutvuge meie väljapanekutega, odavate hindadega ja soodsate järelmaksuvõimalustega!

AB MATTSSONS MÖBLER

Allégatan 62, BORÅS

Väljapanekud Allégatan 63.

Daamide, härrade ja poiste

VALMISRIIDED

Härrade varustus

Härrade ja poiste kingad

Sportriided j. n. e.

A.-B. D. M. BR. BJÖRKLUND

BORÅS ja SKENE

WARNEBO

Asjatundja
KELLADE ALAL
Österlånggatan 16, BORÅS

Lähemast ajaloost:

RUUM NR. 64 JÄI SULETUKS

HISPAANLASED NÕUKOGUDE LIIDUS (2)

Eelmises Teatajas alustasime referaadiga leedu sündikalist MARTIN GUDELLI teosest "Spanjor i Sovjet". Gudelli käis teatavasti vahariikliku Hispaania delegatsiooniga 1936. a. N. Liidus, eesmärgiga püüda saada abi valitsusvägedele. Gudell valdas vene keelt, kuid seda bolševikud ei teadnud.

16. nov. 1936 külastas delegatsioon Moskva külje all asuvat lennukitööstust, ametliku nimetusega "Vabrik nr. 22". Kuuldes direktori selutsi töökorrast, kuuldes, et direktor ise nimetatakse ametis rahvakomissariaadid ega valita töölise poolt jne. teeb Gudelli kokkuvõtte:

Mingit sovetti s. f. nõukogude süsteemi niisil pole. Mingit vahelesegamist töölise poolt ei esine, et tohi. Kommunistid kapitalistlikes mais nõuavad nõukogusid, kus töölised saaks ütelda oma sõna vabrikus juhtimisel, aga Sovetis ei tohi seda esile tulla!

Isegi juha nimi Sovet on vale! Peale direktori selutsi korraldati miting vastastikuse kõnedega. Hispaania delegatsiooni poolt võitis sõna sotsialistide esindaja Castillo, kes märkis m. a. "Tunnen heademee, märgates mulis võimalused teil on koolis käia ja õppida asju, mis rikastavad elu, teevad selle rõõmsamaks ja vabamaks". Seda andis tõi edasi järgmiselt: "Teie elate rezhimi all, mis on rõõmsam, õiglasem ja vabam, tänu komparteiile, tänu sovetsialismile, mis dirigeerib selle maa ja kõikide rahvaste elu".

Castillo palvet lennukivabrikus töölisile: 'andke meie väike osagi oma produktusoonist' — ei võtnud tõi üldse vaevaks edasi ütelda. "Noh, nii jäi vähemalt see lause moonutatama" tõrjüst Gudelli ja jätkab: "Vene töölised ei saanud teada mis Castillo ütles, küll aga seda, mida ta m i t t e i ei ütelnud. Vene valitsuse poolt kasutatud tõi oli küll truu valitsuse aga mitte teie, mitte vene töölisete. Peab küll arvama, et bolševike-partei ja valitsusel oli vajadus vene töölise este demonstreerida kui mõõnatulit populaarne partei ja valitsus väismaal on."

Järgmisel päeval toimus elekt-

ritarvete vabrikus külastamine. Vabrikus propagandakomitees ametis olev saksa kommunist räägib Gudelli, kuidas Sovetis iga inimele õpib, ka töölised, kellest enamik käib peale tööd õhtukoolis, ning kellel oleval ühtlasi võimalus lõpetada keskkool ja jätkata ülikoolis.

Gudelli: "Kas sa lähed ülikooli?" Saksa kommunist: "Ei. Mul pole aega. Peale tavalise töö on nii palju tegemist parteis."

Õppimisvõimalusi lähemalt uurides selgus Gudelli, et iga inimele võib end küll ülikooli sisse kirjutada, kuid tegelikult saab seda teha siiski ainult väikene osa.

Sakslane ei aimanud midugi ka, et Gudelli oskab vene keelt ja taipab häbi tahi'it tähendust. Häbi tahi'it märgitakse nimelt analaabeetle nimeid. Gudelli seis tahi'it ligidalt ning jõudis lugeda 50 nime — ja seda ainult ühes osakonnas.

Külastati ka lastesõime ja haiglat, kus viimases juhatus oli korraldanud väikesse banketi. Delegatsiooniliikmed seisis gruppides ja ajasid juttu. Neile lähenes üks ka 60-ne aastane tõoline, osutas käega lauale, kus olid ilusad serviisid, valitud toidud ja ohtralt veini, ning ütles:

"Kõik mis te olete näinud ja näete nüüd, on meie. Selle olemine võtnud üleklassilt. Nüüd on vene töölised kõik. Olen töötanud vabrikus üle 30-ne aasta, enne polnud mul midagi. Nüüd on kõik meie. Kõik on minu. Ja seda kõik olemine saanud tänu komparteiile ja sovetsialismile."

Niipea kui ta oli oma loo lõpetanud pöördus ta tõi poolt paludes seda öeldut ümber panna ning ütles Gudelliga jutulevale Pravda toimetajale:

"Ma ei tea, kas see oli hästi või halvasti öeldud."

"Kõik oli väga hea" vastas Pravda reporter.

Lausa istudes küsis Gudell sellet vanalt töölisel, mida vene töölised arvavad Hispaaniast. Järgnes jälle selgus õpidu lugu ja siis pöördumine propaganda komitee poole:

"Kui ma ütlesin midagi halvasti, parandage tõikimisi!"

Gudelli aga mõles: mis uus 'omanik' see küll on, kes ei julge ütelda ühtki sõna omas ettevõttes? Jah, tõikimisel tehti tõesti 'parandusi', aga ainus mida tõesti tuleks parandada on elu Sovetis — siis poleks vene töölisel vaja märgida sellesid lihtsamelised komöödiad väismaalas te ees.

★

19. nov. külastas delegatsioon ühte suutkooli. Selgus, et õpetajad saavad palka 1–5, kategooriani 300–400 rubla, 6–10. andani 600–1.000 rubla.

Võrdluseks esitab Gudelli eelmisel päeval restoranis kaasaõvõtnud toidusid, ja teeb kokkuvõtte, et õpetajad oma palgast ei saaks kunagi selles restoranis süüa, veel vähem viia perekonna pühapäevale-lõunale. Ja kui nii on juba õpetajate olukord, kuidas on siis veel tavajärgse töölise oma!

Gümnaasiumi juhataja näitas delegatsioonile kõiki kool nr. 277. ruume, võimalisemisi, pesemistruumi, keemia-, zoologia- ja botanika-osakondi jne. Ainult ruum nr. 64 jäi suletuks ja seal moodus direktori ruttu. Gudelli aga jõudis lugeda sildilt: "Sõjaline klass". Gudelli informeeris asjast oma kaasasili Carrenot ja prof. Sberti.

Hiljem küsis ta koolijuhatajalt, kas koolis antakse ka sõjalist õppust.

"Tisut ja ainult edasijõudnud õpilastele."

Oli selge, et direktor tahtis sõjalise õpetuse osatähtsust vähendada, sest sovets valitsus oli end sellel perioodil rühtunud patifimil valgesse mantlisse ja ei tahtnud, et väismaal saadakse teada koolides tehtavast sõjalisest õppusest.

(JÄRGNEB)

Jussi Romot 50 a.

6. oktoobril saab 50. aastaseks näitleja Jussi Romot. Juubilar kuulus kodumaa pikemat aega "Tööliseite" perre, olles eeskätt karakterosade täitja. Ka paguluses on J. Romot olnud väga sageli kaastegev nii Pagulasteite kui ka Stokholmi Eesti Teatri ridades. Tema ohtraid esimesi on põhjustanud eeskätt asjaolu, et Romot on olnud teatavates, peamiselt koomilist laadi osades küll vist asendamata jõud. Teiseks on Romotil hea külgetõmbe võime laiale publikuringsidele. Ja lõpuks on Romot hea ja leplik kolleeg, kellega kõigil on olnud rõõm koos töötada. Et Romoti võimed küünivad enamaks kui koomikaks, seda võivad tõendada need, kes teda nägid kodumaa m. s. "Kuritiöö ja karistuse" dramatiseeringus "Marmeladilõu osas."

24.10.1956 vaatas "Teatajas" S. E. Teatri probleemse Ilmar Mikiver ja küsis: "Miks ei võiks Jussi Romot kehastada Molieri'gi eba- haiget, Gogoli linnapead, Holbergi Jeppet?"

Juubeli punul kordame küsimust

ja soovime õnne tulevikuks, nii nende kui paljude teiste rollide täitmisel.

Dr. J. Suurküla 50-a.

Laup. 21. sept. tähistas oma 50-ndat sünnipäeva eesti tuntud silinahaiguste eriteadlane dr. Jüri Suurküla. Ta sai oma erihariduse EV Tartu Ülikoolis, olles hiljem samas õppejuks. Juubilar töötab ka Rootsis oma erialal. Akadeemiliselt kuulub J. Suurküla EUS-i.

ERF KORRALDAB VALISVÕITLUSE SEMINARI

Seminar on mõeldud esmajärgselt noortele, et tõsta elavamat huvi välispoliitiliste küsimuste vastu. Senise kava kohaselt toimub esimene loeng 9.10. Medborgarhusetis. Kokku peetakse 10 loengut. Loengutele järgneb diskussioon. Täpsem kava teatatakse hiljem.

EESTI GÜMNAASIUMI AASTAPÄEVAPIIDU

S.E.G. 12. aastapäeva puhul korraldab kool piduhoitu puhul 26. okt. kell 18.30 kooliirumides Rämblshovis.

Liin nr. 2 "Den personliga frivilliglinjen"

PENSION ON MEILE OLULISE TÄHTSUSEGA VANADUSEPÄEVADE!

Rahvapensioni makstakse praegu üksikule Kr. 2.150:— ja abielupaarile Kr. 3.440:— aastas. "Den allmänna pensionsberedningen" tegi ettepaneku, et rahvapension oleks 1958. a. üksikule Kr. 3.600:— ja abielupaarile Kr. 5.400:— aastas.

Kõik parteid on olnud rahvapensioni töstmise üksmeelsed ja Rootsi riigipäev on ka selles küsimuses teinud põhimõttelise jaatava otsuse. Rahvapensionide maksimiseks kulutatakse nüüd 2 miljardit krooni aastas ja see summa tõuseb 1990. aastaks 5.4 miljardit krooni aastas. Liin nr. 2 pooldajad soovivad rahvapensioni veelgi tõsta.

Rahvahäället. 13.10. otsustatakse pensioni suurus, mis tuleks maksta lisaks rahvapensionile ja seepärast nimetatakse seda ka lisapensioniks (tillägspension). Probleemiks on aga mässugust moodust kasutada lisapensionii moodustamiseks, mis oleks õiglasem nii töövõtjale kui ka töandjale ja teistele kodanikele. Kas moodustada obligatorne töövõtjapension või jätta igale kodanikule otsustada mil teel ta lisaks rahvapensionile sooviks veel teieniada oma vanadusepäevade jalgolekut ja selle eest oleks ka nõus maksma kindlustuspreemiat?

Lisapension mida nr. 1 toetab on seoses suurte kuludega. Töövõtja, kes 20–30 aasta järele jõuab pensionile saaks selle liini järele nii suurt pensioni, mis koos rahvapensioniga ulatub 65%—dini tema keskmisest teenistusest 15 parima tööstaja jooksl. Näiteks töövõtja kelle keskmine palk on Kr. 30.000:— aastas saaks seega Kr. 19.500:— teenistuspensioniga ja ühes abielupaari rahvapensioniga saaks see isik Kr. 22.200:— aastas. Selline töövõtjapension nõuaks 50–60 milj.

läd' üht, milles paljastatakse Kremli võimeuste intriige ja salasepsitusi.

ERN Uppsalas valimispiirkonna valimistoimkonna teadaanne
1. ERN Uppsalas piirkonnas olevate liikmete koosolekul 16. sept. moodustati piirkonna valimistoimkond koosseisus: dr. H. Nömmik, lic. A. Kivimäe ja agr. A. Mark.

2. Valimistoimkonna aadressiks on: c/o dr. H. Nömmik — Alriksgat. 1 E, Uppsal.

3. Valimistoimkonna poolt on määratud piirkonna valimistega ühenduses olevad tähtpäevad järgmiselt: a) Kandidaatide esitamiseks tähtpäevaks, samuti soovialvaluste esitamiseks valijate nimekirja võtmiseks on 12. okt. k. a. b) Kirjalikkus valimiseks valimismaterjalide väljasaatmise tähtpäevaks 13. okt. k. a. c) Valimiste lõputähtpäevaks on 28. okt. k. a.

ERN Uppsalas piirkonna Valimistoimkond

jardi kroonilist hiigelfondi loomist. Fond tuleks luua pensionimaksudest, mis on vähemalt 10%—ti palgast ja koos pensionimaksudega rahvapensionii heaks läheks kokku 20%—ti palgast pensionimaksudeks.

Liin nr. 3 pooldab, et n. n. tööturugranisatsioonid-töandjate ja töövõtjate organisatsioonid määraks lisapensionii kollektiivsete kokkulepete kohaselt, töövõtjale. Seega lisapensionii asjus peavad töandjad ja töövõtjad palgaläbirääkimistel ise kokkuleppele jõudma. Isikud, kes ei kuulu aga töövõtjate alla peaksid ise oma pensioni este hoolt kandma kindlustuste kujul vanadusepäevadeks ja ka tasuma vastava preemia.

Liin nr. 2 pooldajad leiavad, et Rootsi riigi- ja rahvamajandus ei suuda praegu ega lähemas tulevikuski oma rahvale sellist pensionii lubada kui seda liin nr. 1 ja liin nr. 3 loodavad pakkuja. Seepärast liin nr. 2 pooldajad arvavad, et tuleks piiridata ainult rahvapensionii töstmise. Et rahvapensionii reaalarvust teist kindlustada, siis võiks kõiki-dele kodanikele võimaldada lisakindlustust Kr. 3.000:— suurusis missugune summa oleks riigi poolt kindlustatud rahvapäevadeks languse vastu, kuid kindlustuse preemiad tasuks iga üks ise.

Iga kodanik nii töandja, töövõtja ja teised võivad ise otsustada kuidas nad oma vanadusepäevi soovivad kindlustada lisaks rahvapensionile kas lisakindlustust Kr. 3.000:— suurusis rahvapäevadeks languse vastu või varuda omale ettevõtte või maja jne.

Juhul, kui liin nr. 1 või nr. 3 rahvahäälteusel võidakse, siis on raske tulevikus rahvapensionii tõsta üle Kr. 3.600:— üksikule ja üle Kr. 5.400:— abielupaarile. Seega kannatavad kõik need, kes lähemal ajal pensionile lähevad või kes enam ei suuda väljatöötada kõrget keskmist pensionii. Liin 2 pooldajad soovivad aga veel tulevikus rahvapensionii tõsta, et sel teel oleks kindlustat. Kõikidele ühesugused põhikindlustused.

Ain Kalmuselt, kelle kodanike sõnades Evald Mänd, on ühe ameerika kirjastuse juures peatset ilmunas ingliskeelne teos, mis autori poolt algupäraselt ka inglise keeles kirjutatud. See on piiblinealine, ca 200 lkt. noorsooramat "Men of Tomorrow". Kirjastusel on kavatsus seda välja lasta kahe eri trükina — üks kirikutele ja koolidele, teine tavajärgsele rahvale raamatukauplustele müügis. Evald Mänd on üks neid väheheidet este kirjanikke, kes on peale emakeele võime-line kirjutama veel ilukirjandust ka võõrkeeles. Samal kombel on temal varem ilmunud teos "The World is my Home", mis on levinud juba kahes trükis.

Lugejad võivad

K. Selteri ja V. Kurese kaitseks

STE põlise tellijana lugemis ses lehes nr. 201 harda imetlusega meie v. lp. ministrihärä K. Selteri artiklit, mis on kirjutatud suure riigimeheliku ettenägelikkusega ja väärkusega ja temale omase diplomaatilise distinktsiooni ning taktitundega. Nüüd aga sattusin silmama 'Teat.' nr. 15 (lk. 8) kus keegi püüab päris habematult varju heita min. Selteri ja Molotovi ses artiklis jutustatud vahekorrale. Ja STE 30. aug. nr-s ning 'Teat.' nr. 17, lk. 2 ja 6 märkan lisaks veel, et hra A. Ots näkise kahtlust külvavat, et "a meie teenelise ajakirjanik hra Kurese-fakt võiks nagu eitada nende härrade vahekorra. Selle kummutamiseks juhün Teie tähelepanu parajasti ilmunud 'Eesti Entsüklopeedia' 1. vihikus ilmunud hra V. Kurese objektivsele artiklile 'Ajakirjandus', kus ta ära toob rea fotosid eesti ajalehtedest esimestest lehekülgedest, m. s. ka meie Vabariigi omaaegse v. aust. riigivalitsuse häälkandajat 'Uus Eesti'. Seal näeme must valge peal, et ka Selteri aegse valitsuse oma leht toob 29. sept. 1939 E. V. ja Nõuk. Liidu vahel sõlmitud vastastikuse abistamis-pakkti sõlmimise puhul mõlema riigi valitsuse juhtide näoilpid — vasakul küljel K. Päts, J. Lai-doner, K. Eenpalu, J. Uuots ja A. Piip ning paremal pool J. Stalin, tema all k o r v u t i K.

Selter ja V. Molotov ning nende all Voroshilov!

V. T. (Upplandis).

EESTI ÜHISABI JA ARUANDLUS.

Viimases "Teatajas" avaldas Eesti Abi Keskus arunde 1956 a. abistamistevõtte üle.

Millejärele puudus aruandlus-est Inglismaa Eesti Ühingu 1956 a. korjandussumma & 350.000. "Eesti Hääl" No. 470. 28/9/56. artikli kohaselt on ülalmainitud korjandus-est & 300.000. deponeeritud E. P. Risti Rootsi Ühisabi arvele.

Kaasmaalaste seas tekitas tollal õigustatud pahameelt asjaolu, et nende üllonnetute orjade arvelt näpistati & 50:— Veel põnevamaks muutub aga olukord kuna ka see & 500:— puudub aruandlusest.

Ootame asjaosaliste selgitust.

Inglismaa eestlane

Eesti Teadusliku Inst.

loengute ja proseminaride kava 1957/58. õppeaasta sügissemestril Filosoofiateaduskond

Eesti keel Prof. A. Saareste: Valitud peatükid eesti keele ehitusest ja ajalooist Neljap. 3. 17. ja 31. okt., 14. ja 28. nov.; 12. detss., kl. 18–20. Eesti komitee ruumides, Smålandsgat. 42, 3 tr.

Fil. dr. V. Tauli: Sissejuhatus tegekkulu keeleteadusesse (järg). Neljap. 21. nov.; 5. ja 19. detss., kl. 18–20. Eesti komitee ruumi-des. Dots. Johannes Aavik: Objekti ja rektisioonide õigekeel-suse eesti keeles. Neljap. 10. ja 24. okt.; 7. nov., kl. 18–20. Eesti komitee, ruumides.

Eesti kirjandus ja kirjandus-lugu. Fil. lic. H. Salu: (Täpne teem selgub hiljem). Esmap. 4. nov., kl. 18–21.30. Eesti komitee ruumides.

Eesti ajalugu. Prof. E. Blumfeldt: Proseminar valitud küsimuste üle Eesti uueastast ajalooist. Esmasp. 14. okt.; 18. nov.; 2. ja 16. detss., kl. 18–20. Eesti komitee ruumides.

Fil. dr. A. Soom: (loengud) Valitud peatükke Eesti majandus- ja sotsiaalaajaloost. Esmasp. 28. okt. ja 9. detss., kl. 18–21. Eesti komitee, ruumides.

Eesti muinas teadus. Prof. R. Indreko: Lääne- ja Ida-Euroopa paleoliitlikum. Teisp. 1. 15. ja 29. okt.; 12. ja 26. nov.; 10. detss., kl. 18,30–20. Kunstiajaloo Instituudi raamatukogu ruumides, Norrtullsgatan 2.

Eesti rahvatadus. Prof. G. Ränk ja fil. lic. H. Hagar: Kultuurikontakte ja -vastolusid Läänemere piirkonnas (ühes proseminariga). Esmasp. 30. sept.; 14. ja 28. okt.; 11. ja 25. nov.; 9. detss., kl. 15–17. Seminar C. ülikooli peahoones, Norrtullsgatan 2.

Eesti Muusika ajalugu. Prof. Juhan Aavik: Eesti muusika-ku XX sajandi algul (enne Eesti ise-seisvust). Esmasp. 7. ja 21. okt.; 11. ja 25. nov., kl. 18–20. Eesti komitee ruumides.

UPPSALA

Pr. E. Nivanka 'Kremli kelladest' Puhap. 29. sept. kell 17.30 referiirib pr. Erika Nivanka-Viirslu Eesti Kodu, Geijersgatan 12. Eesti Selti kõnekoosolekul tun-d soome endise kommunisti Arvo Tuomise teose 'Kremli kel-